

Ο Καραϊσκάκης στο Δραγαμέστο Ξηρομέρου το 1825

Μάχες στον Μαχαλά , Καρβασαρά , Μάνινα και Ρίβιο

Το καλοκαίρι του 1825 που η Δυτική Ελλάδα φλεγόταν και επικρατούσε ολοσχερής έρεβος στις περιοχές της και , το Μεσολόγγι πολιορκούνταν από τον Κιουταχή και τον Ομέρ Βρυώνη, ο Καρπενησιώτης οπλαρχηγός Γιαννάκης Γιολδάσης έγραφε προς τον Καραϊσκάκη, αλληπάλληλες γραφές περί τα τέλη του Ιουνίου του 1825 για τον γρήγορο και αναγκαίο ερχομό του στη Δυτική Ελλάδα [ΓΑΚ : Βλαχογ. Πολέμ.φάκ.29 (λ. 426) & Απομνημονεύματα, Νικολάου Σπηλιάδη , τόμ. 2^{ος} , σελ. 427].

Παρόμοια με την του Γιολδάση επιστολή, στάλθηκε προς την Κεντρική Διοίκηση και άλλη επιστολή, υπογεγραμμένη από επιφανείς εντός του Μεσολογγίου Σωματάρχες , μηνολογούμενη μάλιστα δέκα ημέρες πριν την προαναφερθείσα , με την οποία ζητούσαν μεταξύ των άλλων, να δημιουργηθεί οπωσδήποτε στρατόπεδο στην Ακαρνανία από το οποίο θα κτυπούν τον εχθρό από τις πλάτες που θα εφοδίαζε με τρόφιμα τον Κιουταχή στο Μεσολόγγι, τρόφιμα που θα προέρχονταν από τις κεντρικές αποθήκες των Τούρκων, οι οποίες βρίσκονταν στον Καρβασαρά (Αμφιλοχία). Ιδού και η περί ης ο λόγος επιστολή των Σωματαρχών του Μεσολογγίου υπογεγραμμένη από το Μεσολόγγι στις 15 Ιουνίου 1825.

«... Προσέτι διά να ταχυνθή η λύσις της πολιορκίας μας, οπού αλλέως την βλέπωμεν δύσκολον, αν το εγκρίνη η Διοίκησις να διορισθή εν δυνατόν σώμα ή από εκείνα οπού είναι εις Σάλωνα, ή από όπωσιν άλλο μέρος να απεράση εις Καρπενήσι και Απόκουρον να συνάξη και τα εις εκείνα τα μέρη διασκορπισμένα στρατεύματα και να πέσουν εις το μέρος της Ακαρνανίας, να εμποδίσουν τας τροφάς του εχθρού οπού φέρουν από Καρβασαρά (Αμφιλοχία), και να κτυπούν όσον ημπορούν από ταις πλάταις, έχοντας όμως πάντοτε τας τροφάς των εις τα καράβια και εις τα παράλια της Ακαρνανίας. Μένομεν με σέβας βαθύτατον .

Τη 15 Ιουνίου 1825 Μεσολόγγι

ευπειθείς πατριώται

Νάστας Ζέρβας, Ιωάννης Σούκας, Νότης Μπότζιαρης, Σπύρο Μήλιος, Λάμπρος Βέικος, Μήτσος Κοντογιάννης, Νικηταράς, Αποστολάκης Κουσουρής, Βασ. Χασάπης, Γιαννάκης Ράγκος, Νικ. Στουρνάρης, Φώτο Μπόμπορης, Γεώργιος Τσόγκας, Ανδρέας Ισκου, Δημ. Μακρής, Γιαννάκης Σταϊίκος, Κώστ. Βλαχόπουλος, Σωτήρης Γιώτης, Λάμπρος Φωτομάρας, Νικολός ανεψιός του Δήμου Τσέλιου». [Βλαχογ. Ιδιωτ. Συλλογαί, φάκ. 244 (έγγραφο 62)].

Αφουγκραζόμενος λοιπόν ο Καραϊσκάκης την κατάσταση που του περιέγραφε ο στρατηγός Γιαννάκης Γιολδάσης και παλιός γνώριμος, αλλά και καλός του φίλος, καταφθάνει αστραπιαία ως αρχηγός των έξω του Μεσολογγίου ενόπλων δυνάμεων και ξαναζωντανεύει τις επαρχίες στη Δυτική Ελλάδα, με αποτέλεσμα οι έξω του Μεσολογγίου οπλαρχηγοί να πάρουν θάρρος, οι κρυμμένοι στις αποκλείστρες ξαναβγαίνουν, οι καταπιεσμένοι ξανασηκώνουν κεφάλι, πάλι αντηχούν τα καριοφίλια και τα γιαταγάνια και οι εχθροί μουδιάζουν στο άκουσμα του ερχομού στη Δυτική Ελλάδα, του στρατηγού Γεωργίου Καραϊσκάκη. Στις 18 Ιουλίου 1825, οι οπλαρχηγοί Καραϊσκάκης, Γιαννάκης Γιολδάσης, Γεώργιος Βαλτινός και Βαγγέλης Κοντογιάννης, από το Κρίκελο της Ευρυτανίας που βρίσκονταν, πληροφορούν την Επιτροπή της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδος Διοίκησης και μεταξύ των άλλων, τους γράφουν και τα παρακάτω:

«... Άμα οπού επέρασεν ο στρατηγός Καραϊσκάκης εις τα εδώ μέρη, συννενοηθέντες και ενωθέντες όλοι μας, εσκέφθημεν αρκούντως περί την του Μεσολογγίου σωτηρίας και ετοιμαζόμεθα να κινηθώμεν δι' εκεί. Αλλά διά να γένει το κίνημα υγιές επωφελές, ανάγκη πάσα ήτον να συναχθούν όλοι οι Αρχηγοί των επαρχιών και αξιωματικοί και κάθε ένοπλος πατριώτης, εν ταυτώ δε να γένει και η ανήκουσα φροντίς και πρόβλεψις των ζωοτροφιών δι' ολίγας ημέρας και ο διωρισμένος τόπος και ημέρα συναθροίσεώς μας, τα οποία αυτά εξ ανάγκης απαιτούσαν καιρόν διά να γίνουν. Ο λαός της Δυτικής Ελλάδος ήταν νεκρός, τρυπωμένος και εις αθλίαν κατάστασιν, μάλιστα εις τα πέριξ του Καρπενησίου, χωριά ολόκληρα επροσκύνησαν και άλλοι ήσαν αμφιρρεπείς, από τα οποία ωφελούμενοι οι εν Καρπενησίω εχθροί ήρχισαν να σκλαβώνουν φαμελιές πολλές και χωριά ολόκληρα, οδηγούμενοι από τουρκολάτραις και προσκυνημένους χριστιανούς... Όθεν σκεφθέντες στρατηγηματικώτερον, εν όσω να γένουν οι προειρημένες ετοιμασίες, διαλεγόμεθα έως 800 εις το γελέκι και δι' όλης ημέρας και νυκτός κινήσαντες από Κλεπά του Κραβάρου, χθες πρωί εφθάσαμεν εις Καρπενήσι και επιπεσόντες έξαφνα εις τους αμερίμνους εχθρούς εκυριεύσαμεν σχεδόν όλην την χώραν και πεσόντες οι Έλληνες με τα μούτρα επάνω τους, τόσην τροπήν τους έκαμαν, ώστε αφήσαντες τα περισσότερα πόστα επεριορίσθησαν μόνον εις μιαν μάνδραν... Ούτος ο πόλεμος, Σεβαστή Επιτροπή, έστησε τα όρια του Έθνους, ελευθέρωσε πολλές φαμελίας και αιχμαλώτους, έβαλεν εις κίνδυνον και εξόρισεν όλους τους τουρκολάτραις, διέσπειρε τον τρόπον έως τα Τρίκαλα και Μέτσοβον, εξ αιτίας μάλιστα του Καραϊσκάκη, έδωσε θάρρος και ψυχήν εις όλους τους καθαρούς Έλληνας, οι οποίοι άρχισαν να ευγαίνουν πλέον από τες τρύπες και να δείχνουν στήθος του εχθρού. Στρέφομεν λοιπόν τας δυνάμεις εις Μεσολόγγιον, ενδυναμώνσαντες με τούτο τες πλάτες μας και επικαλούμενοι την εξ ύψους βοήθειαν και την ευχήν της πατρίδος και της Διοικήσεως, μένομεν ευσεβάστως.

Τη 18 Ιουλίου 1825 από Κρίκελον

Οι Πατριώται και Αδελφοί

Γιαννάκης Γιολδάσης, Καραϊσκάκης, Γεώργιος Βαλτινός, Ευαγγέλης Μήτζου Κοντογιάννης, Κωνσταντίνος Γιολδάσης». [ΓΑΚ : Βλαχογ. Εκτελ. φάκ. 14 (51)].

Συνεχίζοντας οι αγωνιστές την περιγραφή των τραγικών δεινών στη Δυτική Ελλάδα, λέγουν κατόπιν ότι, όσο να γίνουν οι προετοιμασίες για το Μεσολόγγι, έτρεξαν από Κλεπά (Κράβαρα) την προηγούμενη μέρα, 17 Ιουλίου 1825, και επέπεσαν ξαφνικά το πρωί και πολέμησαν ως την πέμπτη απογευματινή νικηφόρα, προσθέτοντας:

«Ούτος ο πόλεμος, Σεβαστή Επιτροπή, έστησε τα όρια του Έθνους, ελευθέρωσε πολλές φαμελίας και αιχμαλώτους, έβαλεν και εξόρισεν όλους τους Τουρκολάτραις. Διέσπειρε τον τρόπον έως Τρίκαλα και Μέτσοβον, εξ αιτίας μάλιστα του Καραϊσκάκη, έδωσε θάρρος και ψυχήν εις όλους τους καθαρούς Έλληνας, οι οποίοι άρχισαν να εβγαίνουν πλέον από τις τρύπες και να δείχνουν στήθος του εχθρού». [ΓΑΚ : Βλαχογ. Πολέμ. φάκ. 14 (λ. 135)].

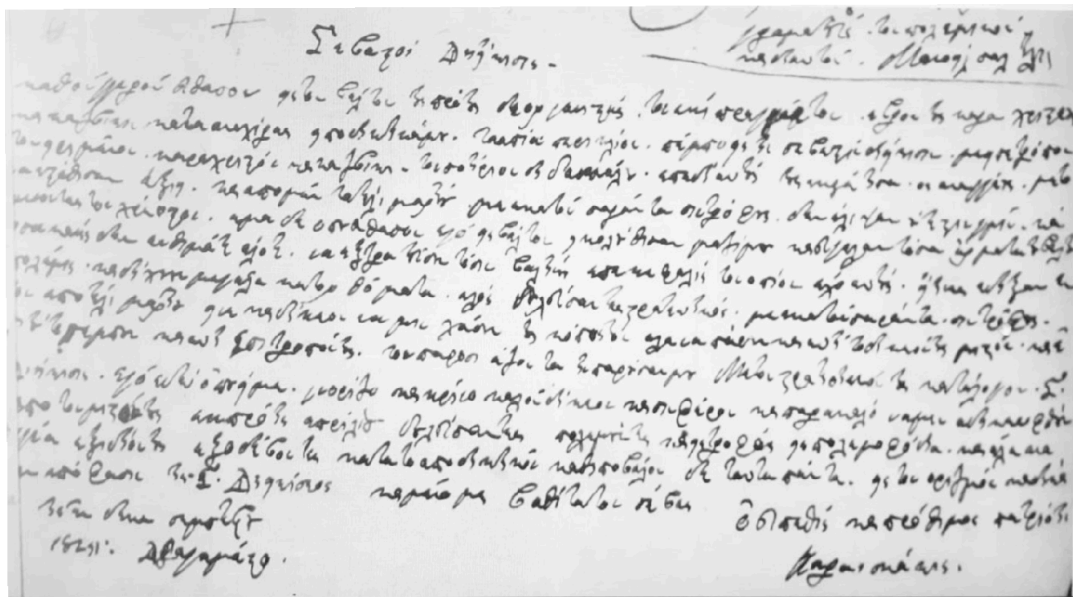
Στις 9 Αυγούστου 1825, ο Γεώργιος Καραϊσκάκης με τους άνδρες του δίνουν στο Πετροχώρι της Τριχωνίδας (Απόκουρο) και άλλη νικηφόρα μάχη κατά του Τουρκαλβανού Άγου Βασιάρη ή Μουχαρντάρη. Την ίδια ημέρα ο Καραϊσκάκης αναγγέλλει τη νέα επιτυχία του στο υπουργείο Πολέμου, προς το οποίο για τις ελλείψεις του υψώνει φωνή και ζητάει φουσέκια!!! «Λοιπόν, παρακαλώ και φωνάζω. Διά το όνομα της πατρίδος και της Σεβαστής Διοικήσεως! Φουσέκια - φουσέκια - φουσέκια! Να μας σταλούν και μερικά χρήματα για ν' αγοράσωμεν ψωμί. Χαψιά δεν έχουμε να φάμε...». [ΓΑΚ: Βλαχογ. Πολέμ. φάκ. 30].

Ο Προφήτης Ηλίας στο Δραγαμέστο Ξηρόμερον, στον οποίο τον Αύγουστο του 1825 έστησε το στρατόπεδό του ο Γεώργιος Καραϊσκάκης. (Φωτ. Γιώργος Ρίζος 1979, Μουσείο Εμμανουήλ Μπενάκη).

Από εκεί (το Πετροχώρι) ο Καραϊσκάκης αποφάσισε να περάσει στο Ξηρόμερο διά να προξενεί εμπόδια στη μετακίνηση των τροφών στους Ομέρ Βρυώνη και Ρεσίτ Κιουταχή, οι οποίοι ήδη πολιορκούσαν το Μεσολόγγι από τον Απρίλιο του 1825. Αλλά επειδή τα μέρη του Αχελώου που μπορούσε να περάσει ήταν καλά φυλαγμένα από τους εχθρούς, αποφάσισε να πάει στο Ξηρόμερο διά μέσω των Αγράφων και του Βάλτου. Αναχώρησε λοιπόν περί τα μέσα του Αυγούστου από το Απόκουρο και αφού διάβηκε από τα Κράβαρα και το Καρπενήσι έφθασε στα Άγραφα, μας αναφέρει ο γραμματικός του, Δημήτριος Αινιάν [*Απομνημονεύματα*, Δημητρίου Αινιάν, σελ.57].

Στο διάβα του οι ελευθερωτές ανάγκασαν τον τουρκοπροσκυνημένο οπλαρχηγό Σταμούλη Γάτσο, να κλειστεί με τους 300 ενόπλους του στο χωριό Καροπούλα και τον Μήτηρο, τον γιο του Γώγου Μπακόλα, να αφήσει ελεύθερες πολλές καταπιεζόμενες οικογένειες Βαλτινών και να τραπεί σε φυγή. Στον Βάλτο της Ακαρνανίας, τον Καραϊσκάκη τον ακολούθησαν αρκετοί επώνυμοι Βαλτινοί οπλαρχηγοί, όπως π.χ. οι Γιαννάκης Στράτος, Γεώργιος Βαλτινός, οι αδελφοί Χρήστος και Γιώργος Καραχρήστος (αντιστράτηγος και χιλίαρχος αντιστοίχως) και οι χιλίαρχοι Ιωάννης και Θανάσης Κασβίκης. Μάλιστα για τους γενναίους Αδελφούς Καραχρήστου οι οποίοι κατάγονταν από το *Χαλκιδόπουλο* του Βάλτου, σε μία προς τη Διοίκηση επιστολή του Καραϊσκάκη, διαβάζουμε τα παρακάτω στα οποία διατηρούμε την ορθογραφία, αλλά και το ύφος του κειμένου στην περί ης ο λόγος επιστολή.

Χειρόγραφος ενυπόγραφη επιστολή του Καραϊσκάκη για τους Καραχρηστάιους από το Χαλκιοπούλο του Βάλτου.

«Καθ' ον καιρόν ἐφθάσα εἰς τον Βάλτον τους πρώτους διοργανωτάς των ἐκεῖ πραγμάτων, εύρον τους Καραχρηστάιους και Κασβίκην κατά τα ἀνά χείρας αποδεικτικά μου, τα οποία περικλείων πέμπων εἰς την Σεβαστήν Διοίκησιν με Εἰτίτροπον των εἰρημένων Καραχρησταίων και Κασβίκην, τον Σωτήρη Διδασκάλου. Επειδή αὐτούς τους ἐκράτησα ὡς ἀναγκαίους με το να σταθόν ἀξιοι και ἀπό με τα τέλη Μαρτίου με 140 συντρόφους δεν ἔλλειψαν οὐδὲ στιγμὴν κάμνοντες το χρέος των, ἅμα δε οὐδ' ἐφθάσα ἐγὼ εἰς Βάλτον ἀκολούθησαν μαζί μου και ἐβγάλαν τόσα ἄρματα του Βάλτου ὅπου κανεῖς δεν ἐνθυμάται ἄλλοτε να ἐκστρατεύσουν τόσοι Βαλτινοί, ἐπικεφαλῆς των οποίων ἔχω αὐτούς, οἵτινες ἐδείξαν ἐν πολέμοις και δείχνουν μεγάλα κατορθώματα, ἄλος δουλεύσαντες στρατιωτικῶς με 140 συντρόφους ἀπὸ τέλη Μαρτίου εἶναι και δίκαιον να μη χάσουν τους κόπους των, ἀλλὰ να πάρουν και αὐτοὶ τον ἐδικόν τους μισθόν, ἐπὶ τούτῳ πέμπουν και αὐτοὶ Εἰτίτροπόν τους, τον παρουσιάζοντα αὐτὴν παρούσαν ομοῦ με τον στρατιωτικόν τους κατάλογο. Σεβαστὴ Διοίκησις ἐγὼ ἐδῶ που εἶμαι γνωρίζω και κρίνω καλόν, δίκαιον και συμφέρον και παρακαλῶ να μην ἀδικεφτοῦν ἀπὸ τον μιστό τους ἕως πρώτη Ἀπριλίου δουλεύσαντες, πολεμούντες, με τροφές και πολεμοφόδια δικά τους και ἄλλα ἀναγκαῖα ἐξ ἰδίων τους, ἐξοδεύοντα κατὰ το ἀποδεικτικόν καθυποβάλον και ταῦτα πάντα εἰς τον ὀρισμόν και την δικαίαν ἀπόφασιν της Διοικήσεως. Και μένω με βαθύτατον σέβας.

Τη 10 Σεπτεμβρίου 1825 Δραγαμέστο

Εὐπειθῆς και πρόθυμος πατριότης

Καραϊσκάκης ».

[ΧΕΟΕΒ, κουτί 77, φάκ.84]

Ερχόμενος στο Ξηρόμερο ο Καραϊσκάκης ἔδωσε σημαντικές μάχες και νυχτομαχίες οι οποίες προξένησαν μεγάλες φθορές ὡς προς τον εφοδιασμό στο στρατόπεδο των Βρυώνη και Κιουταχή στο Μεσολόγγι.

Η πρώτη λαμπρή μάχη που έδωσε ο Καραϊσκάκης στο Ξηρόμερο ήταν αυτή στον **Μαχαλά** (Φυτείες) **Ξηρομέρου** στις 28 Αυγούστου 1825, στην οποία μάλιστα κινδύνεψε να χαθεί. Για τη μάχη αυτή, έγγραφα των ΓΑΚ καθώς και τα *Ελληνικά Χρονικά*, φύλ. 70 /1825, απηύθυναν επαίνους και διθυράμβους για τον Γεώργιο Καραϊσκάκη, αναφέροντας τα παρακάτω:

«Σεβαστή Επιτροπή, Γενναιότατοι αδελφοί Στρατηγοί και εκάστης τάξεως αξιωματικοί, Σας ασπαζόμεθα αδελφικώς.

*Εν συντόμω σας ειδοποιούμεν, καθώς επροστάχθημεν παρά της Σεβαστής Επιτροπής και από όλους σας τους αδελφούς μας, ακολουθήσαμεν χθες Παρασκευήν, εφθάσαμεν εις **Μαχαλάν Ξηρομέρου**, όπου επολεμήσαμεν με τους Τούρκους και εσκοτώσαμεν πολλούς από αυτούς και ένα μπειόπουλον, και επιάσαμεν και ζωντανούς και τους επήραν και περισσά πλιάτσικα οι Έλληνες. Τόσον τρόμον έλαβαν, οπού, αν δεν ήταν οι πύργοι να κλεισθούν μέσα και αν δεν τους έδιδε χαμπέρι ο Τουρκογώγος (Γώγος Μπακόλας), ήθελε τους πιάσωμεν όλους ζωντανούς. Οι Τούρκοι όμως ολοένα απερνούν και φεύγουν κατά την Άρταν καθημερινώς. Ημείς ήλθομεν εις μοναστήρι Πόρτας και ερρίζαμεν ορδί. Εις ετούτα τα μέρη δεν ηύραμεν τον Αναγνώστην Καραγιάννην, ούτε Δημοτζέλιον, ούτε κανέναν άλλον παρά τα πόστα όλα πιασμένα από τους Τούρκους, με το να έγινεν η προδοσία. Τώρα όμως είμεθα υστερημένοι από τροφάς και πολεμοφόδια και θέλετε μας στείλει δέκα, Νο 10, χιλιάδες οκάδες αλεύρι, δέκα φορτώματα τζίπχανέν και πεντακόσιες μπουτίλιες ρακή. Τες προάλλες με τον Κοχιάν σας εστείλαμεν πεντακόσια σφαχτά και τριάντα κεφάλια γελάδια, τα οποία δεν αμφιβάλλομεν ότι τα ελάβατε και τα εγεύθητε με υγείαν. Ημείς εδώ, όθεν απεράσαμεν, εμψυχώσαμεν τον κόσμον και αποδιώξαμεν πάσαν τουρκολατρείαν. Ο Γεωργάκης Καραχρήστου, Κασβίκης και όλοι οι Βαλτινοί εσυνήχθησαν και είναι μαζί μας. Ό,τι νέα έχετε, με πρώτον θέλετε μας ειδοποιήση. Διό και μένομεν ευσεβάστως. Τη 29 Αυγούστου 1825, εν Ακαρνανία Στρατοπέδου*

Οι πρόθυμοι πατριώτες και αδελφοί

Καραϊσκάκης, Ανδρίτζος Σαφάκας, Ζαχαράκης Γιολδάσης, Ευαγγέλης Μήτζου Κοντογιάννης, Κώστας Σιαδήμας, Γεωργάκης Πεσλής, Χρήστος Μακρής ».

Εύγε Γενναίοψυχε Καραϊσκάκη και λοιποὶ ακαταμάχητοι οπλαρχηγοί, πιστοὶ τῆς φιλότιμης Πατρίδος Ὑπέρμαχοι! Ἰδοὺ ὁποῖα διὰ τοῦ ἀρρήκτου δεσμοῦ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης ἐκατορθώσατε. Παρουσία πνεύματος, πατριωτισμοῦ αἰσθήματα, τόλμη μετὰ λόγου, καταφρόνησις τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀδελφικὴ ἀνάμεσόν σας ἐνώσις, ταῦτα πάντα ἀπτόητοι Ἥρωες, ἐστάθησαν τῶν κινήματων σας οἱ πρόδρομοι. Καὶ διὰ τοῦτο ἅμα πατήσαντες τὸ ἔδαφος τῆς πλημμυρηθείσης ἀπὸ τοὺς χειμάρρους τῶν βαρβάρων γῆς τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, πανταχοῦ θριαμβευταί ἐδοξάσατε τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον οἱ μισόκαλοι ἐχθροὶ μας χαιρόμενοι ἐνόμιζον ἐφέτος νὰ καταβυθίσωσιν εἰς τῆς παντοτεινῆς λήθης τὰς ἀβύσσους. Τὸ μέγα πρὸς τὴν ἀπελπισθεῖσαν Πατρίδα χρέος σας λογιζόμενοι εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας Σας, ἀπεκρούσατε τοὺς ολεθρίους τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος σκοπούς. Καὶ ἰδοὺ ἡ Ἀνατολικὴ Ἑλλάς εἰς Σας καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν Σαλῶνις συναδέλφους Σας ἀποδίδει χάριτας, διότι ἐμείνανθ' σχεδὸν ἀπὸ τὰς ορδὰς τῶν ἀπίστων Μουσουλμάνων.

Προχωρεῖτε τελευταῖον εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, καθαρίζετε τὰς Ἐπαρχίας τῆς ἀπὸ το ὀθωμανικὸν μόλυσμα, διαβαίνετε εἰς τὸν Βάλτον, καταλαμβάνετε τὰς στενωποὺς τοῦ Καρβασαρά καὶ Μακρυνόρους, καὶ διὰ τῶν κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν θριάμβων Σας, στεναχωρεῖτε τὸν βάρβαρον Κιουταχὴν νὰ συγκεντρώσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ εἰς μόνον τὸ Μεσολόγγιον. Ἐγγνωμονοῦσα λοιπὸν καὶ ἡ Δυτικὴ Ἑλλάς εὐχεται ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὲρ ἀναρρώσεως τοῦ φιλοπάτριδος στρατοῦ Σας.

Φιλοτιμηθῆτε, ὦ ἄξιοι τῶν Μιλητιάδων καὶ Κιμώνων ἀπόγονοι, νὰ ἀναδειχθῆτε μέχρι τέλους ἐνθερμοὶ τῆς Ἑλλάδος προστάται. Συναγροικηθῆτε καὶ με τοὺς λοιποὺς καρτεροψύχους τοῦ Μεσολογγίου ὑπερασπιστάς, καὶ μακράν τοῦ νὰ ἐξιχνιάσῃτε βδελυρὸν τι λείψανον τῶν παλαιῶν παθῶν, αποφασίσατε καὶ ἐνεργήσατε τὴν ὀλοτελή τοῦ ἀγέρωχου Κιουταχὴ καταστροφὴν.

Ἡ Πατρίς καὶ τὸ ἔθνος, εἰς Σας, ὦ οπλαρχηγοὶ τῆς ὅλης Δυτικῆς Ἑλλάδος, στηρίζουν καὶ τὸ ἔτος τοῦτο τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας τῶν καὶ εἰς τοὺς ἀκαταδαμάστους βραχίονας τῆς Στρατιάς Σας ἀφοσιούνται».

ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ.

Ἀποσπασμα ἐπιστολῆς τῶν Ὀπλαρχηγῶν
Γ. Καραϊσκάκη, Α. Σαρῆκα, Ζ. Γιολ-
δάση, Εὐαγ. Μ. Κοντογιάννη, Κ. Σα-
δήμα, Γ. Πεσλή καὶ Χ. Μακρῆ,

Πρὸς τὴν διευθ. τῆς Δουλ. Ἑλλάδος Ἐπι-
τροπὴν, καὶ πρὸς τοὺς Ὀπλαρχηγούς τῆς
ἐν Μεσολογίῳ φρουρᾶς.

Ἐκ τοῦ ἐν Ἀκαρνανίᾳ Ἑλληνικοῦ στρατοπέδου.
Τὴν 29 Αὐγούστου 1825.

Κατὰ τὰς ὁποίας ἡ Σεβαστὴ Ἐπιτροπὴ
συμφώνως μετὰ τοὺς ἀδελφούς μας Ὀπλαρχη-
γούς τοὺς ἐν Μεσολογίῳ μᾶς ἔδωκεν ἐπιτα-
γὰς, ἀπαρallάττως καὶ ἡκολούθησαμεν.
Χρὲς, ἐφθάσαμεν εἰς Μαχαλάν, ὅπου συνε-
κροτήσαμεν μάχην μετὰ τοὺς Βαρβάρους, καὶ
Προστατὴ τῶν Ἀητλήτων Ὑπερμάχου μας τοὺς
ἐνίκησαμεν. Μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν φονευ-
μένων ἐχθρῶν ἦτον καὶ ἑνὶ πολλὰ σημαντικῶν
Μπεόπουλον. Ἀπὸ τοὺς ζωγηθέντας ὅμως
καίνας δὲν εἶναι σημαντικὸς. ἔκαμαν δὲ πλε-
σιώτατα λάφυρα οἱ Ἕλληνες. Μέγας ἥρ-
μος κατεκυρίευσεν ὅλους τοὺς εἰς τὸ στρατόπε-
δον αὐτὸ ἐχθρούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους καί τις
βουλαιὰ δὲν ἤθελε διαρῦναι τὴν Ἑλληνικὴν ῥομ-
φαίαν, ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἂν ὁ Προδύ-
της Τυρκογῶγος προειδοποιηθεὶς περὶ τῆς ἀφί-
ξώς μας δὲν ἤθελεν ιδεᾶσαι ὅλον τὸ στρατόπε-
δον. ὥστε μέγα μέρος αὐτῶν ἐκλείσθη εἰς

τοὺς Πύργους, καὶ οὕτω διεσώθησαν κατὰ τὸ
παρόν.

Καθημερινῶς διαβαίνον διάφορα ἐχθρικά σώ-
ματα, καὶ διευθύνονται πρὸς τὴν Ἀρταν.
Ἡμεῖς ἐστρατοπεδεύθημεν εἰς τὸ Μοναστήρι
τῆς Πόρτας. Παρακαλεῖται ἡ Σ. Ἐπιτροπὴ
νὰ διατάξῃ διὰ νὰ μᾶς σταλθῶσιν ὅσοι τᾶχιστα
ἴρσοι ἵκαναὶ καὶ πολεμοφοδία. Ὅλοι οἱ ἐν
Ἀκαρνανίᾳ ἐκφυγώθησαν, καὶ τερκολατρείας
ἔχουσιν παθεῖν δὲν ἔμελλεν. Οἱ Βαλτινοὶ ὅλοι
ἐνώθησαν μετὰ ἡμᾶς.

Παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς ἰδεᾶζητε συνεχῶς
καὶ περὶ τῶν αὐτοῦσε διατερχόντων, καὶ
πᾶσαν ἀξιοπεριέργον τῆς ἄλλης ἐπικρατείας
εἰδήσαν.

Εὐγε, Γενναίῳψυχε Καραϊσκάκη καὶ λοι-
ποὶ ἀκαταμάχητοι ὀπλαρχηγοὶ, πιστοὶ τῆς
φιλάτης Πατρίδος Ὑπερμαχοὶ! Ἰδοὺ ὅ-
ποια διὰ τοῦ ἀρρήκτου δεσμοῦ τῆς πρὸς ἀλλή-
λους ἀγάπης ἐκατορθώσατε. Παρησία πνεύ-
ματος, Πατριωτισμοῦ αἰσθήματα, τόλμη
μετὰ λόγῳ, καταφρόνησις τοῦ ἐχθροῦ καὶ
ἀδελφικὴ ἀνάμεσόν σας ἔνωσις, ταῦτα πάλ-
τα, ἀπότητοι ἥρωες, ἐστάθησαν τῶν
κινήματων σας οἱ πεδρόμοι. καὶ διὰ τοῦτο
ἅμα πατήσαντες τὸ ἔδαφος τῆς πλημμυρηθεί-
σης ἀπὸ τοὺς χειμάρρους τῶν Βαρβάρων γῆς
τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, πανταχοῦ θριαμ-
φεύατε. ἰδοῦσατε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, τὸ
ὅποion οἱ μισόκαλοι ἐχθροὶ μας χαιρέμενοι ἐ-
νέμειζον ἐφέτος νὰ κατακυθίσωσιν εἰς τῆς πα-
νοτεινῆς λήθης τὰς ἀδύσους. Τὸ μέγα πρὸς

Μάχη στον Μαχαλά Ξηρομέρου στις 28 Αυγούστου 1825, όπως την περιγράφουν τα Ελληνικά Χρονικά, φύλ. 70, 2 Σεπτεμβρίου 1825.

Στις 29 Αυγούστου 1825, ο Καραϊσκάκης στρατοπεδεύει για λίγο στο Μοναστήρι Ἁγίου Γεώργιος στην Πόρτα Μπαμπίνης και την 1η Σεπτέμβρη φθάνει στο **Δραγαμέστο** (Αστακός), θέση *Προφήτης Ηλίας* και στήνει το ορδί του εκεί, αλλά και στα μαγαζιά (Κάτω Δραγαμέστο, δηλαδή στον σημερινό παράλιο Αστακό), συνεπικουρούμενος με αρκετούς αξιόλογους, τότε, Δυτικοελλαδίτες οπλαρχηγούς όπως οι: Γιαννάκης Ράγκος, Γεώργιος Τσόγκας, Ανδρίτσος Σαφάκας, Ζαχαράκης Γιολδάσης, Γεώργιος Πεσλής, Κώστας Σιαδήμας, Πέτρος Φαρμάκης, Νικολός Ζέρβας, Λάμπρος Φωτομάρας, Μήτσος Κοντογιάννης, Βαγγέλης Κοντογιάννης, Χρήστος Μακρής, Γεώργιος Βαλτινός, Χριστόδουλος Χατζηπέτρου, Βασίλης Πάτσης, Γαλάνης Μεγαπάνου, Δήμο Τσέλιος, Θωδωρής Κ. Μαγγίνας, Ανδρέας Ίσκος, Γιαννάκης Στράτος, Χρήστος και Γεώργιος Καραχρήστος, Αθανάσιος και Γιάννης Κασβίκης, Φώτης Κουσουρής κ.λπ.

Όπως όλες οι επαρχίες της Δυτικής Ελλάδος είχαν ερημωθεί με την εισβολή στην Αιτωλοακαρνανία του πασά Ρεσίτ Κιουταχί, έτσι ερημώθηκε και το Ξηρόμερο, με εξαίρεση το Λεσίνι, το οποίο ως περικλειόμενο από θάλασσα προασπιζόταν από τους τρεις γενναίους Χιλίάρχους, ήτοι τους: Δημήτρη Παλιογιάννη (καταγόμενος από τον Βάτο Ξηρομέρου), Θωδωρή Κ. Μαγγίνα (Δραγαμέστο) και Γιάννη Παλιογιώργο (Βλάχος στην καταγωγή και μετέπειτα κάτοικος Κομποτής) και ανέτασαν σθεναρή άμυνα στις τουρκικές επιθέσεις. Μάλιστα, ο Δημήτρης Παλιογιάννης διακρίθηκε ιδιαίτερα στις εξόδους. Έβγαινε δηλαδή, έστηνε καρτέρια στα περάσματα και επέφερε σημαντικές φθορές στις εφοδιοπομπές των εχθρών προς ενίσχυση με τρόφιμα και πολεμοφόδια στον Κιουταχί που βρίσκονταν στο Μεσολόγγι.

Με τον ερχομό του Καραϊσκάκη στο Δραγαμέστο Ξηρομέρου, πολλοί οπλαρχηγοί από εκείνους που βρίσκονταν αποστασιοποιημένοι μέσα στο νησί Κάλαμος Λευκάδος βγαίνουν στο Ξηρόμερο και ενώνονται με αυτούς που είναι στο Λεσίνι και με τον Καραϊσκάκη στο Δραγαμέστο, μας αναφέρει ο Γεν. Αστυνόμος Θεοδόσιος Θωμίδης (ΓΑΚ: Αστυν. φάκ. 32, λ. 22) και έτσι δημιουργούσαν φθορές στις τουρκικές φάλαγγες που εφοδίαζαν τους Ομέρ Βρυώνη και Ρεσίτ Κιουταχή στο Μεσολόγγι με τρόφιμα κ.λπ. από τις αποθήκες του Καρβασαρά και της Κανδήλας Ξηρομέρου που τις είχαν οι Τούρκοι ως βάσεις ανεφοδιασμού των.

Αυτή την εποχή τα *Ελληνικά Χρονικά* που εκδίδονταν στο Μεσολόγγι από τον Ιάκωβο Μάγερ, βρίσκονται στην ευχάριστη θέση και γράφουν στις 19 Αυγούστου 1825, για μια επιτυχία των ελληνικών δυνάμεων υπό τον Ξηρομερίτη οπλαρχηγό Δήμο Τσέλιο, κοντά στον Αχελώο ποταμό.

« Στρατόπεδον Ελληνικόν Ξηρομέρου, Δραγαμέστο την αυτήν 12 Αυγούστου 1825

Σήμερον διήλθον και επλησίασαν προς τον Αχελών ποταμόν διακόσια πενήκοντα εχθρικά κάμηλοι φορτωμένοι τροφάς διά το στρατόπεδον του Κιουταχή. Ωρμήσαμεν λοιπόν κατ' αυτών, πλην δεν ελάβαμεν την ευκαιρίαν να τας κτυπήσωμεν. Εσυλλάβαμεν όμως μετά ταύτα 100 αλογομούλαρα φορτωμένα με τροφάς διευθυνόμενα και αυτά διά το ίδιον εχθρικόν στρατόπεδον, τους οδηγούς τους οποίους εφονεύσαμεν όλους. Ενταύθα πολυπλασιάζεται καθ' ημέραν ο στρατός μας. Αφού δε δυναμωθώμεν καλά, ελπίζομεν εις τον Θεόν να προξενήσωμεν την πλέον ουσιώδη ζημίαν του εχθρού. Το πλείστον μέρος των γυναικών αι οποίαι είχαν καταφύγει την Άνοιξιν τήδε κακείσε, εσυνάχθησαν πάλιν εις τα χωρία των και απολαμβάνουν τους καρπούς των κόπων των, θερίζουσαι και τρυγώσαι, ώστε αρκετόν μέρος του Ξηρομέρου τώρα δεν πατείται πλέον από τους πόδας των απίστων». [Ελληνικά Χρονικά, φύλ. 66 /19 Αυγούστου 1825].

Το φθάσιμο του στρατηγού Γεωργίου Καραϊσκάκη στο Ξηρόμερο υπόσχεται λαμπρούς θριάμβους κατά των τυράννων, αναφέρει σε επιστολή του ο Ιωάννης Παπαδιαμαντόπουλος. Ο δε ενθυμηματογράφος Νικόλαος Κασομούλης , αναφέρει για τον ερχομό του Καραϊσκάκη στο Δραγαμέστο και τα παρακάτω:

« Ο Καραϊσκάκης ως αστραπή περιερχόμενος τας επαρχίας με έως τρεις χιλιάδες στενοχωρηθείς από θροφάς (τροφές),διά να ευκολύνεται από αυτάς, τέλη Αυγούστου είχε φθάσει εις Δραγαμέστον διά να ξεκουράση τον στρατόν. Στρατοπέδευσεν εις το χωρίον και εις τα μαγαζιά (παραλία Αστακού), όστις αμέσως ειδοποίησεν και τον Τζιόγκα και Ράγκον να μεταβούν εκεί να ενωθούν και να αφήσουν ολίγους εις το Λεσίνι. Επήγαν όλοι ομού και έγραψαν και προς ημάς την ένωσίν των». [Ενθυμήματα, τόμ. Β', σελ. 126].

Κι όμως, εκείνες ακριβώς τις μέρες αναφύονταν σοβαρά προβλήματα στη Δυτική Ελλάδα, που δημιουργούσαν ανησυχίες, εξ αιτίας της συμπεριφοράς των στρατηγών Γιαννάκη Ράγκου και Γεωργίου Τσόγκα, οι οποίοι δυσανασχετούσαν με τον ερχομό του Καραϊσκάκη στο Ξηρόμερο και την αρχηγία του στο στρατόπεδο του Ξηρομέρου. Χαρακτηριστικό της κακοδαιμονίας των δύο και της γενικότερης κρισιμότητας είναι η παρακάτω αναφορά των μέσα στο Μεσολόγγι και έξω, Σωματαρχών, προς την κεντρική Διοίκηση :

«Προς την Σεβαστήν Διοίκησιν της Ελλάδος

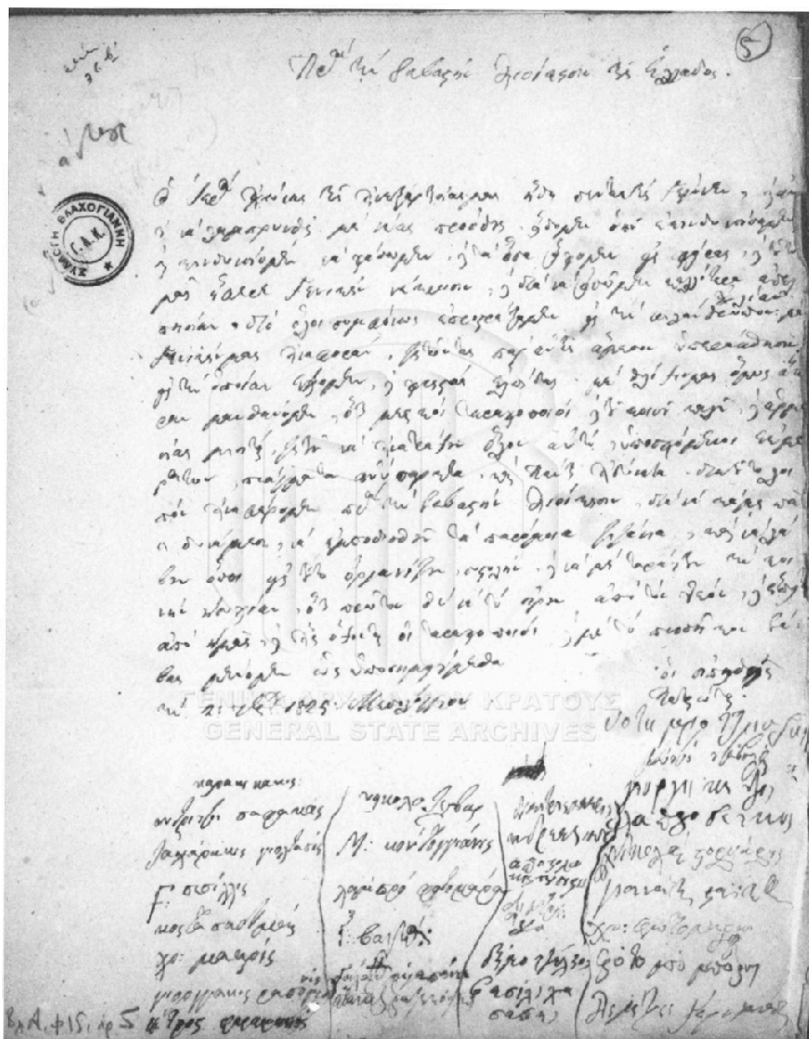
Ο Ιερός αγώνας της Ανεξαρτησίας μας, ήδη πενταετής γέγονεν και αντί να λαμπρυνθή με νέας προόδους, είδομεν οπού εκινδυνεύσαμεν και κινδυνεύομεν να χάσωμεν και τα όσα έχομεν εις χείρας, και τούτο μας έφερε γενικήν νέκρωσιν και δη να ειπώμεν καλύτερον, τελείαν απελπισίαν. Διό όλοι συμφώνως επροστρέξαμεν εις την φιλόανθρωπον κυβέρνησιν με γενικήν μας αναφοράν ζητούντες παρ' αυτής άμεσον υπεράσπισιν, εις την οποίαν έχομεν και χρηστάς ελπίδας.

Με θλίψιν μας άκραν όμως μανθάνομεν ότι μερικοί ταραχοποιοί και του κοινού καλού και αρμονίας μισηταί ζητούν να ανατρέψουν όλον αυτό, και υποσχόμενοι εκ μέρους των πράγματα, και πάντως αδύνατα. Διά τούτο λοιπόν αναφερόμεθα προς την Σεβαστήν Διοίκησιν, διά να κάμη παν το δυνάμενον να εμποδιστούν τα παρόμοια ζιζάνια και να λάβουν όσοι εις τούτο οργανίζουν συστολήν και να μην ταραάζουν την κοινήν ησυχίαν, ότι πρώτοι θα το εύρουν από τον Θεόν και έπειτα από ημάς και ας όψωνται οι ταραχοποιοί. Με το προσήκον σέβας μένομεν και υποσημειούμεθα.

Την 22 Σεπτεμβρίου 1825 Μεσολόγγι

Οι ευπειθείς πατριώτες

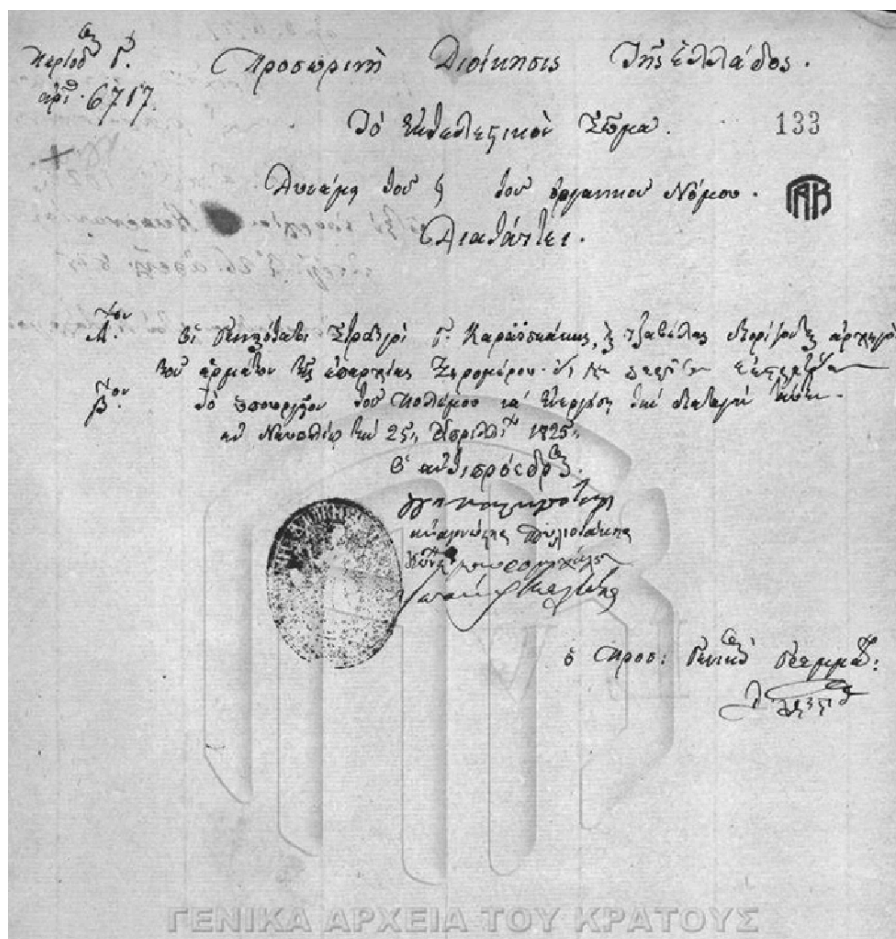
Νότης Μπότζαρης, Καραϊσκάκης, Κίτζος Τζαβέλας, Ανδρίτζος Σαφάκας, Γιώργης Κίτζος, Ζαχαρής Γιολδάσης, Λάμπρος Βέικος, Γεώργιος Πεσλής, Νικόλαος Στουρνάρης, Κώστας Σιαδήμας, Γιαννάκης Σταΐκος, Χρήστος Μακρή, Χρήστος Φωτομάρας, Γεωργάκης Αραπογιάννης, Φώτος Μπόμπορης, Πέτρος Φαρμάκης, Δημήτρης Μακρής, Νικολός Ζέρβας Ανδρέας Τσκο, Μήτσος Κοντογιάννης, Λάμπρος Φωτομάρας, Γεώργιος Βαλινός, Γαλάνης Μεγαπάνου, Θανάσης Ραζηκότσικας, Αποστολάκης Κουσουρής, Δημήτρης Σίψας, Δήμος Τζέλιος, Βασίλης Χασάπης, Δημήτρης Γεροθανάσης ». [ΓΑΚ : Βλαχογ. Εκτελ. φάκ. 15 (5)].

Η προς την κεντρική Διοίκηση επιστολή στις 22 Σεπτ. 1825 των μέσα και έξω του Μεσολογγίου οπλαρχηγών, με την οποία γνωστοποιούσαν για την ανθενωτική συμπεριφορά των Γεωργίου Τσόγκα και Γιαννάκη Ράγκου. [ΓΑΚ : Βλαχογιάννη / Εκτελεστικό, φάκ. 15 (5)]

Δύο μέρες μετά, οι τα της Διευθύνουσας Επιτροπής του Μεσολογγίου, Παπαδιαμαντόπουλος και Θέμελης, κυκλοφόρησαν εκτεταμένη περί ομονοίας προκήρυξη και παραινούσαν και τα ακόλουθα:

« Γενναίωψυχοι της Πατρίδος υπέρμαχοι, συσσωματωθήτε όσοι έξω του Μεσολογγίου με τον Γενναϊότατον Στρατηγόν Καραϊσκάκη, διορισθέντα από την Σεβαστήν Διοίκησιν αρχηγόν των κατά των εχθρών επιχειρημάτων...», μας αναφέρουν τα Ελληνικά Χρονικά. [Ελληνικά Χρονικά, φύλ. 72 /1825, σελ.1].

Η απόφαση της Προσωρινής Διοίκησης της Ελλάδος, με την οποία στις 25 Απριλίου 1825 ορίζεται αρχηγός Αρμάτων Ξηρομέρου ο στρατηγός Γεώργιος Καραϊσκάκης. [ΓΑΚ: Πολεμ. φάκ. 76 (133)]

Αλλά οι Γεώργιος Τσόγκας και Γιαννάκης Ράγκος, δυστυχώς, είχαν συμπεριφορά μικροπρεπή και φθονερή για τον αητό της Ρούμελης, τον Γεώργιο Καραϊσκάκη και αποχώρησαν από το στρατόπεδο του Δραγαμέστου που είχαν εγκατασταθεί και αυτοί εκεί, αλλά για πολύ λίγο διάστημα. Να τι μας αναφέρει ο Σπύρο Μήλιος στα Απομνημονεύματά του και στη σελ. 176 για τα γεγονότα που διεδραματίστηκαν εκείνη την εποχή στο Δραγαμέστο (Αστακός) Ξηρομέρου:

«Τα πάθη ήταν τόσο κορυφωμένα, ώστε ετύφλωσον τους ανθρώπους και δεν έβλεπον τον ορθόν δρόμον, όστις εδύνατο να μας σώση! Δεν είχες την αρχηγία του Μεσολογγίου, Τσόγκα και την παραίτησες αυτοθελήτως διά ν' αναχωρήσης απ' αυτό ώστε να μην ασθηνήσης; Τι αντενεργείς λοιπόν εκείνον (τον Καραϊσκάκη) όστις την έλαβεν από την αξιότητά του;», παρατηρεί μεταξύ άλλων ο Σπυρομήλιος.

«... Ημεῖς κατὰ τας διαταγὰς τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως ἤλθομεν εἰς Βάλτον καὶ Ξηρόμερον με ὅλους τοὺς ἀδελφούς μας οπλάρχῃν διὰ νὰ ἐνωθώμεν καὶ με τοὺς ἐκεῖ στρατηγούς Τσόγκα καὶ Ράγκον, διὰ νὰ πιάσωμεν τὰς θέσεις ὀπίσθεν τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ κόψωμεν τὰς τροφὰς του... Φθάσαντες λοιπὸν ἐδὼ ἐγράψαμεν καὶ τῶν προρρηθέντων στρατηγῶν Τσόγκα καὶ Ράγκου διὰ τὴν ἐνωσὶν μας καὶ με χιλίους τρόπους ἠμπορέσαμεν μόνον νὰ τοὺς ἀνταμώσωμεν. Ἦλθον καὶ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι ἐν μέλῳ τῆς Επιτροπῆς, ὁ κ. Θέμελης καὶ οἱ στρατηγοὶ κ. Γεωργάκης Βαλτινός, Αθανάσιος Ραζηκότσικας καὶ ἄλλοι δύο ἀξιωματικοὶ τῆς Σεβαστῆς Διοικήσεως, ἐν οἷς ἦτον δύο ἀρχηγοὶ τῶν ναυτικῶν, διὰ νὰ ἠμπορέσουν νὰ διορθώσουν τὴν ἐνωσιν ταύτην. Λοιπὸν με ὅλα ὅσα τοὺς εἶπον καὶ τοὺς εἶπομεν, ὅλα εἰς μάτην. Δὲν ἠμπορέσαμεν νὰ κατορθώσωμεν τίποτε. Τούτων γενομένων οἱ μὲν ἀδελφοὶ υπέστρεψαν εἰς Μεσολόγγι, οἱ δὲ στρατηγοὶ Τζιόγκας καὶ Ράγκος ἀνεχώρησαν.

Ποὺ ὑπάρχουν εἰδήσιν δὲν ἔχομεν. Τὰ καμώματα καὶ τὰ φερσίματά τοὺς, τὰ ὁποῖα πληροφορεῖται ἡ Σεβαστὴ Διοίκησις εἰς πλάτος ἀπὸ τὴν Επιτροπὴν καὶ ἀπὸ τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ ἀδελφούς μας Στρατηγούς διὰ γραμμάτων... Προσέτι ζητήσαντες καὶ βοήθειαν ἐξ ἡμῶν οἱ ἐν Μεσολογγίῳ ἀδελφοί, τοὺς ἐστείλαμεν τὸν στρατηγὸν Κώσταν Σαδήμαν καὶ ἀντιστρατήγους Χριστόδουλον Χατζηπέτρου καὶ Βασίλῃν Πάτζην καὶ μέρος ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ κ. Εὐαγγέλη Μήτσου Κοντογιάννη, ὅπου ἔγινε μιὰ ποσότης στρατιωτῶν 300. Τοὺς ἐστείλαμεν αὐτοὺς εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων καὶ πάντα καταγινόμεθα διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδας. Μένομεν με τὸ βαθύτατον καὶ προσήκον σέβας.

Τῇ 14 Σεπτεμβρίου 1825

ἐκ τοῦ ἐν Ακαρνανίᾳ Στρατοπέδου (Δραγαμέστο)

Οἱ εὐπειθεῖς καὶ πρόθυμοι

Καραϊσκάκης, Ἀνδρίτζος Σαφάκας, Εὐαγγέλης Μ. Κοντογιάννης, Ζαχαράκης Γιολδάσης, Γεώργιος Πεσλής, Χρῆστος Μακρής ».

[ΓΑΚ: Βλαχογ. Εκτελ. φάκ.15 (100)]

Ἀλλὰ καὶ οἱ μέσα στο Μεσολόγγι, οπλάρχῃν ὅπως οἱ Νότης Μπότζαρης, Κίτζος Τζαβέλας, Γιωργάκης Κίτσιος, Χρήστος Φωτομάρας, Λάμπρος Βέικος, Γεώργιος Βαλτινός, νὰ τι ἀναφέρουν στὶς 16 Σεπτεμβρίου 1825 με ἐπιστολὴ τοὺς, ἀπευθυνόμενῃ πρὸς τὴν κεντρικὴ Διοίκησιν, γιὰ τὰ φερσίματα τῶν Τσόγκα καὶ Ράγκου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ λιποταξίαν τοὺς ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, στὶς ἀρχὲς τοῦ Ἰουλίου 1825:

«... Ημεῖς ὅλοι λοιπὸν ἀναφέρομεν δεινοπαθῶς εἰς τὴν Σεβαστὴν Διοίκησιν ὅτι τὰ μνήματα καὶ τὰ αἵματα τῶν καθ' ἡμέραν φονευμένων ἐνταῦθα ἀδελφῶν μας βοοῦν ἐνώπιον φυγῆς τῶν εἰς καιρὸν ἀπελπισίας ἐκινδύνευσαν τὸ Μεσολόγγι, ἐπρόδωσαν τοὺς ἀδελφούς τῶν στρατιωτῶν τῶν, ἐντρόπιασαν τοὺς βαθμούς τῆς στρατηγίας τῶν καὶ ἐκόντευσαν νὰ μηδενίσουν τὸ ἔθνος με τὰ κακὰ φερσίματά τοὺς καὶ νὰ μας φέρουν καὶ ὄνειδος αἰῶνων καὶ ἀνεξάλειπτον. Καὶ δὲν ἔφθασε τὸ κακὸν ἕως ἐδῶ. Ἀλλὰ ἀφοῦ τότε ὡς λαοὶ ἐτρύπωσαν, ἐξετρύπωσαν τῶρα ὡς ἀλώπεκες καὶ με συνηθισμένας τῶν πανουργίας διήγειρον πατρίδας, ἔφερον ταραχὰς εἰς ὅλην τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ζητοῦντες νὰ εὕρουν καὶ με τὸ παραπάνω, ἀθετοῦντες καὶ ἐθνικὰ συμφέροντα καὶ διαταγὰς Σεβαστῆς Διοικήσεως καὶ ὅλων ἡμῶν καὶ τῆς Πατρίδος τὴν φωνήν, κατὰ τῶν ὁποίων ἡμεῖς ἀγανακτήσαντες τοὺς ἀπεκηρύξαμεν ἀπὸ τὴν ἀδελφοσύνην μας πρῶτον καὶ δεῦτερον ἀπὸ κάθε σχέσιν πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς τὴν Πατρίδα. Ἐπειδὴ ὅμως ἓνας εἶναι δόλιος καὶ πολυμήχανος, υποπτεύομεν μήπως τὰ δίκτυα τοῦ Ράγκου καὶ ἡ παρουσία τοῦ προαποσταλθέντος αὐτοῦ Ἀναγνώστου Καραγιάννη ἐξαπατήσουν τὴν ἰδίαν Διοίκησιν (μ' ὅλον ὅτι δὲν ἀγνοεῖ τὸν χαρακτήρα τοὺς καὶ ἐφετινὰ φερσίματά τοὺς) καὶ διὰ τοῦτο παρακαλοῦμε τὴν Σεβαστὴν ἡμῶν Διοίκησιν, ἀν δὲν ἀγαπᾷ νὰ μας ἀδικήσῃ, νὰ μὴ δώσῃ πίστιν εἰς τὰ λεγόμενα καὶ γραφόμενα, τόσον τοῦ Ἀναγνώστου Καραγιάννη, ὅσον καὶ τῶν Τσόγκα καὶ Ράγκου, διότι ὁ μὲν ἓνας ὡς πατριαστὴς καὶ ταραχοποιός (ἐννοεῖ τὸν Ἀναγνώστη Καραγιάννη), οἱ δὲ ἄλλοι ὡς λιποτάκται καὶ προδοσίας ἐνόχοι ». [ΓΑΚ : Βλαχογ. Εκτελ. φάκ. 15 (101)].

Παρόμοια συναντίληψη για τους Γιαννάκη Ράγκο και Γεώργιο Τσόγκα είχε και η Διευθύνουσα τα του Μεσολογγίου Επιτροπή στο Μεσολόγγι, η οποία στις 17 Σεπτεμβρίου 1825, σε τετρασέλιδη επιστολή της αναφέρει μεταξύ των άλλων και τα ακόλουθα.

«... η Επιτροπή έστειλε και διακήρυξιν εις Κάλαμον διά να παρακινηθούν οι εκείσε καταφυγόντες Ακαρνάνες και λοιποί να τρέξουν να τους ακολουθήσουν έως ου φθάσει ο στρατηγός Καραϊσκάκης διά να ενωθή με αυτούς. Σιμά τούτων έδραμε και θαλασσινή δύναμις διά να υποστηρίξη το κατά δύναμιν τα επιχειρήματά του. Η Επιτροπή με έναν λόγον τους εχορήγησεν όλα τα μέσα με τα οποία και την κηλίδα του σώματός των να εξαλείψουν και την Πατρίδα να ωφελήσουν. Αλλ' αυτοί μόλις ήκουσαν τον στρατηγόν Καραϊσκάκη προχωρούντα εις το Ξηρόμερον, ευθύς έγιναν άλλοι εξ άλλων και έφεραν το πράγμα εις βαθμόν ώστε να ματαιωθούν όλα τα κατά του εχθρού σωτήρια σχέδια της Σεβαστής Διοικήσεως».

Παρόλο που ήρθαν στο Ξηρόμερο μια επταμελής Επιτροπή με σκοπό να συμφιλιώσουν τα τεκταινόμενα, αποτελούμενη από τους Δημήτριο Θέμελη, Γεώργιο Βαλτινό, Θανάση Ραζηκότσικα, τους πλοιάρχους Αναγνώστη Γεωργίου (Σπέτσες), Ιωάννη Βατζαξή (Υδρα) και παρόλο που έδωσαν όρκο πίστεως (Τσόγκας και Ράγκος) να θάψουν στα βάθη της γης τα πάθη τους και άλλο πάθος να μην έχουν παρά το του κοινού καλού, η συμφιλίωση αυτή δεν έγινε από το μέρος των στρατηγών Τσόγκα και Ράγκου, παρά φαινομενικά και με σκοπό βέβαια να χωθούν βαθύτερα οι ρίζες της έχθρας και της διχόνοιας. Και συνεχίζει η επιστολή της τα του Μεσολογγίου Διευθύνουσας Επιτροπής, να λέει και τα παρακάτω:

« Μετά την φαινομένην δε ταύτην διαλλαγήν, ανεγνώσθησαν αι προς τον στρατηγόν Καραϊσκάκη διαταγαί της Σεβαστής Διοικήσεως, με τας οποίας διωρίσθη αρχηγός του κατά την Δυτική Ελλάδα στρατοπέδου. Αύτη η ανάγνωσις ερέθισε τα μέγιστα τους στρατηγούς Τσόγκαν και Ράγκον, οι οποίοι εις την μέτην του θυμού των έφθασαν να ειπούν ότι η Σεβαστή Διοίκησις, πριν δώση παροιμίας διαταγάς, εχρεώσκει να συμβουλευθή αυτούς και ότι αν είχαν προυπάρχουσαν περί τούτου είδησιν, δεν ήθελεν στέρξει, ποτέ να ανταμωθούν με τον στρατηγόν Καραϊσκάκην, εξεμέσαντες περί πλέον τα εξ αμάξης και κατά της Σεβαστής Διοικήσεως και κατά της Επιτροπής...».[ΓΑΚ: Βλαχογ. Εκτελ. φάκ. 15 (107)].

Και αντί να έλθουν οι Τσόγκας και Ράγκος με τα στρατιωτικά τους σώματα, να ενωθούν με τον Καραϊσκάκη στο Δραγαμέστο Ξηρομέρου ή να συναγωνιστούν σύμφωνα με τη γενναιότητά τους και μαζί με τους άλλους οπλαρχηγούς προς τον εξολοθρεμό του εχθρού, όπως με όρκο είχαν υποσχεθεί, ακούγοντας μόνον τα πάθη τους, πήραν τον δρόμο της εκδικήσεως, αδιαφορούντες για τα χρέη τους προς την Πατρίδα. Παρόλα αυτά, ο Καραϊσκάκης, αν και **αρχηγός Αρμάτων στο Ξηρόμερο** και εν γένει στην Ακαρνανία που έμενε στο στρατόπεδο του Δραγαμέστου με τους συν αυτό οπλαρχηγούς, δεν έλειψε να γράψει και πάλι προς τους Τσόγκα και Ράγκο για τη συμφιλίωση και την ένωσή τους, μας αναφέρει στην επιστολή της, η τα του Μεσολογγίου Διευθύνουσα Επιτροπή.

Αλλά ας παρακολουθήσουμε τις νυχτομαχίες και μάχες του αοίδιμου Καραϊσκάκη στη Δυτική Ελλάδα το 1825 και ας αφήσουμε τις έριδες των Τσογοραγκαίων για την ιστορία, η οποία και τους έκρινε αναλόγως, σε σχέση με τον πολέμαρχο δαφνοφόρο και τροπαιοφόρο, αλλά και πανελληνίως αγαπητό Γεώργιο Καραϊσκάκη. Από μια άλλη επιστολή που υπογράφεται στις 12 Σεπτεμβρίου 1825 από τους Καραϊσκάκη, Δημοτσέλιο, Ανδρίτσο Σαφάκα, Βαγγέλη Μ. Κοντογιάννη, Ζαχαράκη Γιολδάση, Γεώργιο Πεσλή και Χρήστο Μακρή (Βλαχογ. Πολ. φάκ. 31), διαπιστώνεται ότι μετά τη νυχτομαχία στον Μαχαλά Ξηρομέρου (28 Αυγούστου 1825), αρχίζουν και άλλες νυχτομαχίες, συμπλοκές και μάχες που διεξήγαγε ο Καραϊσκάκης, χτυπώντας τον εχθρό από τα όπισθεν που βρίσκονταν στο Μεσολόγγι, δημιουργώντας του έτσι μεγάλα προβλήματα. Ιδού και η περί ης ο λόγος επιστολή της οποίας μαθαίνουμε, αυτή τη φορά, για συμπλοκές στις 6 Σεπτεμβρίου 1825 στη **Μάνινα** (Παλιομάνινα) **Ξηρομέρου**, του Καραϊσκάκη με τουρκικό караβάνι εφοδιασμού του Κιουταχί που ως γνωστόν, τότε, πολιορκούσε το Μεσολόγγι.

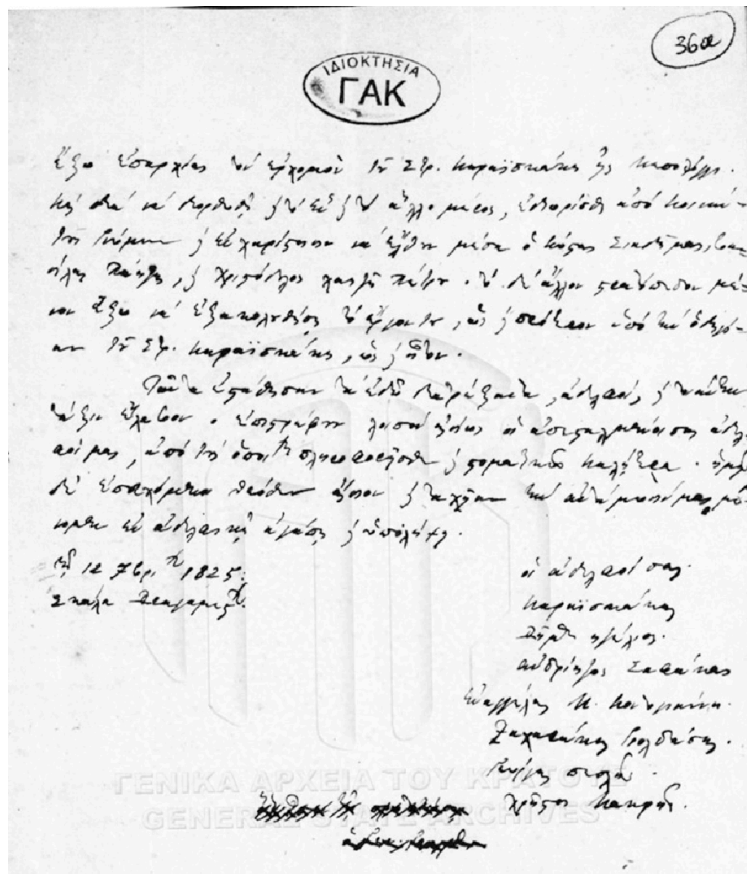
«Σεβαστή Επιτροπή και Γενναιότατοι αδελφοί.

Ημείς αντίπαλον ακαταμάχητον δείξαντες κατά του εχθρού αρχήθεν την αδελφικήν μας ένωσην και σύμπνοιαν εις τα συμφέροντα της Πατρίδος, άμα οπου εφθάσαμεν εις το Ξηρόμερον, εξητήσαμεν επιμόνως πρώτον και κυριώτατον την συσσωμάτωσιν μετά των εδώ προδιατριβόντων στρατηγών Γεωργίου Τσόγκα και Γιαννάκη Ράγκου, διά το οποίον ειδοποιούντες μάλιστα την Σεβαστήν Επιτροπήν και την Γενναιότητά σας, εκζητήσαμεν την συμβολήν, την συνδρομήν και διόρθωσιν των πραγμάτων εκ μέρους σας. Βλέποντες δε την άργηταν της αποκρίσεώς σας και των απεσταλμένων μας, **εκάμαμεν ενωμένοι όλοι μας εν γενικόν κίνημα κατά την Παλιομαΐναν (Μάνινα - Παλιομάνινα) διά να πάρωμεν το καραβάνι οπου επερνούσε με τον ζαερέν (τρόφιμα).** Και ούτω κινήσαντες εις τας εξ του τρέχοντος (6 Σεπτ. 1825) εφθάσαμεν εις τον διωρισμένον τόπον, όθεν έμελλον να περάσουν οι καμήλες και ελημεριάσαμεν. Την δε εβδόμην του τρέχοντος μανθάνομεν ότι κατά κοινήν σας απόφασιν απεστάλη προς αντάμωσίν μας μια εξοχογενής ευγενής Επιτροπή, ήτις μας έγγραφεν αμέσως οπου έφθασε περί της αναγκαίας ανταμώσεώς μας. Ημείς δε πολεμήσαντες εις τας 8 Τρίτην βράδυ, επεστρέψαμεν εις την Σκάλαν Δραγαμέστου και ανταμώθημεν ευθύς εις τας 9. Συνελθόντες όλοι μας μέσα εις τα καράβια, άρχισεν η περί ομονοίας και ενώσεως σφικτής ομιλίας, πρώτον από τον εξοχώτατον κ. Θέμελην και έπειτα από τους άλλους αδελφούς και αντιναυάρχους τακτικού και με ζήλον. Ευγάλαμεν και ημείς τα ιδικά μας εις το μεϊντάνι ενώπιον αφιλοπροσώπων και σεβασμίων ανδρών, διά να γνωρισθή το ίσον από το στραβόν και να διορθωθή. Ούτω λοιπόν μετά δύο ημερών λογοτριβάς και ομιλίας διαφόρους ίσασαν τα πράγματα και αδελφώθημεν εις το φανερόν και απεφασίσαμεν ημείς μεν κατά των έξωθεν εχθρών κίνημα, οι δε απεσταλμένοι σεβάσμιοι αδελφοί μας αίσιον επιστροφήν εις τα αυτόθι. Αιφνιδίως δε, λαβόντες γράμματα παρ' υμών διά να εμβάσωμεν μίαν δύναμιν στρατιωτικήν, εκοινοποιήσαμεν το πράγμα επί της συνελεύσεως στρατιωτικής, και βλέπομεν ότι οι στρατιώτες δεν έκλιναν να έμβουν. Ομοίως και κάθε άλλος διά να αποφασίση εύρισκε προφάσεις εν αμαρτίαις, και τέλος πάντων τίποτε δεν εγίνετο. Τότε, βλέπον τα πράγματα ταύτα το μέλος της Επιτροπής, εφώναζε παρηρησία λέγον: Η Διοίκησις πληρώνει, θρέφει, τιμά με βαθμούς στρατεύματα και αρχηγούς διά να τους έχη υπηκόους εις τας διαταγάς της και εις την δούλευσιν της Πατρίδος. Και εγώ, τι είναι τούτο οπου βλέπω; Λοιπόν από την σήμερον και εις το εξής δεν είναι της Διοικήσεως όποιος δεν ακούει τας διαταγάς της, και επομένως δεν έχει ούτε ψωμί ούτε φουσέκια, ούτε παρά. Τότε παρόντων όλων, λέγει ο Καραϊσκάκης. Βλέπω ότι και το έξω και το μέσα πάγεμα κατήντησεν εις εμέ και έχω μεγάλην ευχαρίστησιν οπου ήλθε το πράγμα έτζι, διά να ξεχωρίση η ήρα από το σιτάρι. Εγώ είμαι διά το Μεσολόγγι και όποιος αγαπά Θεόν και Πατρίδα και εμέ, τράβα το Μπαϊράκι, Μπαϊραχτάρη, μέσα εις τα καράβια, και ας έλθη μαζί μου εις Μεσολόγγι. Και τούτο ειπόντος αυτού, αμέσως άρχισαν να εμβαρκάρουν και τα σώματά του. Τούτο βλέποντες οι άλλοι στρατιώτες και αρχηγοί ώρμησαν μικροί και μεγάλοι να έμβουν εις τα καράβια υπέρ τας δύο χιλιάδας. Οι δε στρατηγοί Τζόγκας και Ράγκος, τούτων γενομένων, άρχισαν να ζητούν τροφάς και πολεμοφόδια του κυρίου Θέμελη διά το Λεσίνι, όστις τους απεκρίθη ότι επειδή αι διαταγές της Διοικήσεως δεν ακούονται, όχι μόνον δεν δίδω τίποτε κανενός, αλλά και όσαι τροφαί και πολεμοφόδια ευρίσκονται εδώ, θα τα πάρω πίσω εις το Μεσολόγγι, να τα δώσω εκείνων οπου είναι στρατιώται και μάχονται. Ούτως ο μεν Τζόγκας και Ράγκος ανεχώρησαν και υπήγαν εις την δουλειάν τους, οι δε άλλοι οπλαρχηγοί συνελθόντες εύρον ολεθριώτατον διά τας έξω επαρχίας τον ερχομόν του στρατηγού Καραϊσκάκη εις Μεσολόγγι. Και διά να διορθωθή και το εν και το άλλο μέρος, εδιωρίσθη από κοινήν τους γνώμην και ευχαρίστησιν να έλθουν μέσα (στο Μεσολόγγι) ο Κώστας Σιαδήμας, Βασίλης Πάτζης και Χριστόδουλος Χατζηπέτρου. Το δε στρατόπεδον μένει έξω διά να εξακολουθήση το έργον του, ως και πρότερον υπό την οδηγίαν του στρατηγού Καραϊσκάκη, ως ήτον. Ταύτα εστάθησαν τα εδώ διατρέξαντα, Αδελφοί και τοιαύτην τάξιν έλαβον. Επιστρέφουν λοιπόν αισίως οι απεσταλμένοι σας αδελφοί μας, από τους οποίους πληροφορείσθε και στοματικώς καλύτερα. Ημείς δε επευχόμεθα θεόθεν αίσιον και ταχεία την αντάμωσίν μας.

Μένομεν εν αδελφική αγάπη και υπολήψει. Τη 12 Σεπτεμβρίου 1825, Σκάλα Δραγαμέστου .

Οι αδελφοί σας

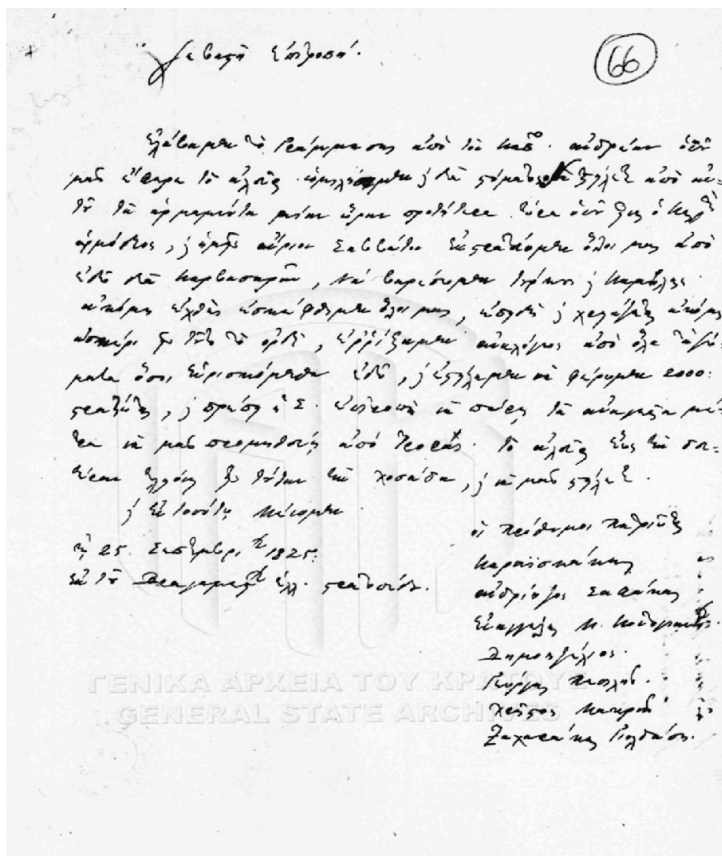
Καραϊσκάκης, Δημοτζίλιος, Ανδρίτζο Σαφάκας, Ευαγγέλης Μ. Κοντογιάννης, Ζαχαράκης Γιολλάσης, Γεώργιος Πεσλής, Χρήστος Μακρής». [ΓΑΚ : Βλαχογ. Πολέμ. φάκ. 31 (36)]

Η μάχη στη **Μάνινα** (Μάϊνα) Ξηρομέρου που διεξήχθη από τον Καραϊσκάκη στις 6 Σεπτεμβρίου 1825. [ΓΑΚ : Βλαχογ. Πολέμ. φάκ. 31 (36)]

Η μάχη στον Καρβασαρά

Από Σεπτέμβριο του 1825 και στο εξής, ο Καραϊσκάκης δραστηριοποιείται αποφασιστικά και δαφνοστεφανώνεται με τις μάχες που διεξήγαγε στη Μάνινα (6 Σεπτεμβρίου 1825), στον Καρβασαρά (Αμφιλοχία 28 Σεπτεμβρίου 1825), στο Ρίβιο (1 Νοεμβρίου 1825), στη Ρίγανη Ξηρομέρου (2 Νοεμβρίου 1825) και στο Λικοδόντι-Βασιλόπουλο Ξηρομέρου αρχές Δεκεμβρίου του 1825. Πέντε ημέρες μετά τη μάχη στον Καρβασαρά, οι εναπομείναντες πιστοί οπλαρχηγοί στον Καραϊσκάκη ανήγγειλαν τη λαμπρή νίκη τους, της οποίας το κείμενο, κατά τα *Ελληνικά Χρονικά* και τον *Βλαχογιάννη*, έχει ως ακολούθως [*Ελληνικά Χρονικά*, φύλ. 79/3 Οκτωβ. 1825, σελ.1, ΓΑΚ. Βλαχογιαννη, Αλληλ. Φρουράς Μεσολογγίου, φάκ. 245 (66)].

Επιστολή Καραϊσκάκη προς την Επιτροπή Μεσολογγίου, στην οποία αναφέρει στις 25 Σεπτεμβρίου 1825 για την προγραμματισμένη του εκστρατεία προς τον Καρβασαρά. [Βλαχογ. Αλληλ. Φρουράς Μεσολογγίου, φάκ. 245 (66)]

«Σεβαστή Επιτροπή, Ελάβαμεν το Γράμμα σας από τον Καπετάν Ανδρέαν οπού μας έφερε το αλέως. Ωμιλήσαμεν και διά στόματος. Στείλετε από αυτού τα αρμαμέντα μιαν ώραν πρωτύτερα. Τώρα οπού είναι ο καιρός αρμόδιος και ημείς αύριον Σαββάτον εκστρατεύομεν όλοι μας από εδώ για Καρβασαράν, να βαρέσωμεν Τούρκους, Καμήλες. Ακόμη εχθές εσκέφθημεν όλοι μας, επειδή κι χρειάζεται ακόμη ασκέρι σε τούτο το ορδί, ερρίζαμεν αναλόγως από όλα τα Σώματα όσοι ευρισκόμενοι εδώ, και εστείλαμεν να φέρωμεν 2.000 στρατιώτες, και πρέπει η Σεβαστή Επιτροπή να πάρη τα αναγκαία μέτρα να μας προμηθεύση από τροφάς. Το αλέως έως την Δευτέρα τελειώνει εις τούτην την χοσάδα, και να μας στείλετε, και εν τούτω Μένομεν.

Τη 25 Σεπτεμβρίου 1825
εκ του Δραγαμέστου Ελληνικού Στρατοπέδου

Οι πρόθυμοι πατριώτες

Καραϊσκάκης, Ανδρίτζος Σαφάκας, Ευαγγέλης Μήτσου Κοντογιάννης, Δήμο Τζέλιος,
Γεώργιος Πεσλής, Χρήστος Μακρής, Ζαχαράκης Γιολδάσης ».

«Σεβαστή Επιτροπή, Γενναιότατοι αδελφοί Στρατηγοί και λοιποί αξιωματικοί εκάστης Τάξεως και βαθμού, Σας ασπαζόμεθα αδελφικώς.

Τα όσα κινήματα και πολέμους εκάμαμεν εναντίον του εχθρού, δεν ελλείψαμεν να Σας ειδοποιήσωμεν. Λοιπόν, και τώρα χρέος μας απαραίτητον είναι να Σας φανερώσωμεν εις τας 28 και ήδη τελειούντος Σεπτεμβρίου εις τας 4 ώρας της νυκτός, επήγαμεν και επλακώσαμεν τους εχθρούς όπου ήτον εις Καρβασαράν και Μαγαζιά και τους εδώσαμεν ένα κτύπον φρικτόν, οπού τους εξεπλύναμεν. Τέτοιον πόλεμον έκαμαν οι Έλληνες, ως ποτέ ο Λεωνίδας. Επάνω εις αυτόν τον πόλεμον εσκοτώθηκαν περίπου από τριακοσίους εχθρούς και οι λοιποί οπού έμειναν, ερρίφθησαν ζωντανοί εις το πέλαγος να πνιγούν από τον τρόπον, όπου εδοκίμασαν. Τα καΐκια όπου εκεί ήταν αραγμένα, πράγματα και λοιπά έφυγαν εις φυγήν από τον έναφον και πεισματώδη πόλεμον, όπου εφάνη εις τους εχθρούς. Το Κάστρον το εκυριεύσαμεν και αν είχομεν τζεπτεχεντέν (πολεμοφόδια) και τροφάς εκεί έπρεπε να το κρατήσωμεν με εκείνα τα φυσέκια όπου είχαμεν, τα εστρέψαμεν επάνω εις τον πόλεμον, όστις εβάσταζε σχεδόν υπέρ της 4 ώρας. Τα Καμήλια όπου ήτον εκεί εως διακόσια, τα εκατόν τριάντα τα επήραμεν ζωντανά, τα δε λοιπά τα εσκοτώσαμεν όλα. Και αν ορίζετε φιλεύετε ολίγον τι τους Έλληνες, και τα λαμβάνετε αυτά όπως επράξαμεν εδώ. Αλογομουλάρα επήραμεν ογδοήντα άτια, όμως και γιντίτζια τα πλέον εκλεκτά επήραμεν υπέρ τα τριάντα. Και διά να μην πολυλογώμεν, εκείνο το ορδί το εκάμαμεν με την δύναμιν του Θεού Γης Μαδιάμ. Σας λέγομεν τα αληθινά οπού έγιναν από τους βραχίονας των γενναίων Ελλήνων και όχι ψέματα ωσάν τον Ράγκον να πέρνη ένα μουλάρι και να γράφη εκατόν. Δεν εμάθαμεν τοιουτοτρόπως να γράφωμεν. Σήμερον ελθόντες εδώ εμάθαμεν ένα χαμπέρι το οποίον είναι σίγουρον ότι εβγήκαν από τους αυτού εχθρούς υπέρ τας πέντε χιλιάδες εις Γουριάν, και έρχονται επάνω μας διά να μας πολεμήσουν. Αυτό μαθόντες εχάρημεν ότι ελαφρόνεσθε απ' αυτού και κάμετε το χρέος σας δυνατώτερα και ως και ολιγωτέρους εχθρούς. Εκάμαμεν την Νυχτομαχίαν αυτήν οπού εκάμαμεν, από τους ειδικούς μας εφονεύθη ένας μόνον από το Σώμα του στρατηγού Δήμου Τσέλιου, Μπλατζιούκας ονόματι. Επληρώθηκαν και δύο ένας του κ. Γιολδάση, Μπαζιώτης ονόματι και άλλοι τρεις. Τα όσα Σας γνωρίσαμεν δι' αυτόν τον πόλεμον οπού εκάμαμεν, ημπορείτε να τα πληροφορηθήτε και από τους ίδιους πολιορκώντας τους εχθρούς καθαρώτερα.

Τη 30 Σεπτεμβρίου 1825, Εκ του εν Ακαρνανία Στρατοπέδου

Οι πρόθυμοι πατριώτες

Καραϊσκάκης, Ανδρίτζος Σαφάκας, Ευαγγέλης Μήτζου Κοντογιάννης, Ζαχαράκης Γιολδάσης, Δήμος Τζέλιος, Γεώργιος Πεσλής, Χρήστος Μακρής ».

Υ.Γ.: Τροφές να μας σταλθούν ογλήγωρον, ότι σήμερον είμεθα Νυστικοί. Ακόμη αν το ευρίσκετε εύλογον, να μας σταλθή ένα καράβι εις φύλαξιν των Μαγαζιών ετούταις ταις ημέραις όπου να ιδώμεν ως τελειώνουν αυτά τα χαμπέρια οπού ακούσαμεν. Ακόμη ημείς ότι επιάσαμεν και το ισάσαμεν, η έξοχος Γενναιότης Σας απ αυτού το χαλάτε. Και αυτό φαίνεται, ότι πάντοτε είμεθα πταίσται ημείς, οπού ακολουθούμεν και ακούμεν τας Διαταγάς της Σεβαστής Διοικήσεως και δουλεύομεν διά το καλόν της πατρίδος. Και εκείνοι, και εκείνοι όπου δεν θέλουν να ηξεύρουν και τους εκεί Διοίκησις, που ακολουθεί τα συμφέροντα και ιντερέσα τους, ευρίσκονται πάντοτε κερδισμένοι. Τέλος πάντων, δεν ηξεύρω εις τούτο το δύστυχον Βελαέτι εις ποίον να προσκυνήσει τον Θεόν ή τον Διάβολον. Ημείς ό,τι πιάνομεν να ισάσωμεν τον κόσμον να δουλεύουν την χριστιανοσύνην, καταφαίνετε απ' αυτού η έξοχος γενναιότης Σας και τα χαλάτη, στέλνοντας αλεύρι των αντιπατριωτών, διά να τρώγουν, να κάμουν φατρίας στον κόσμον, και όχι άλλο τίποτες. Εις αυτό όπως γνωρίζετε κάμετε, ημάς δότε μας μιαν διαταγήν κατά ποίον μέρος να κάμωμεν και εμείς να κτίζωμεν και απ' αυτού να το χαλάτε, δεν ημπορούμεν. Και καθώς το εκάματε ας όψεσθε. Μόνον ας κοπιάσουν εκείνοι οπού βοηθούν τους αντιπατριώτας, εδώ έξω να φυλάζουν το ταμπούρι και ημείς ερχόμεθα αυτού μέσα με απόφασιν. Οι ίδιοι ».

Και για την οποία μάχη στον Καρβασαρά, τόσο τα *Ελληνικά Χρονικά* (φύλ.79/1825, σελ.1) όσο και η εφημερίδα *ΓΕΝΙΚΗ* (φύλ. 2 / 10 Οκτωβ. 1825), έγραψαν διθυράμβους και την πρόβαλαν δεόντως. **Στην πραγματικότητα η μάχη στον Καρβασαρά επρόκειτο για νυχτομαχία (της νύχτας 28 προς 29 Σεπτεμβρίου 1825), περίπου 8ωρη και διήρκησε δύο ώρες πριν τα μεσάνυχτα (20.00 μ.μ.) ως το ξημέρωμα.** Ήταν πολύ φθοροποιά για τους εχθρούς και σχεδόν αναίμακτη για τους Έλληνες. Από το μικρό σώμα του Δήμου Τσέλιου, αποτελούμενο από 70 περίπου άνδρες, πλήρωσε αρκετά βαρύ τίμημα, γιατί φονεύθηκε ο γενναίος εκατόνταρχος του Δημήτριος Πλιατσούκας (Γερασίου ή Μπίρος), καταγόμενος από τον Τρύφου Ξηρομέρου και τραυματίστηκαν αρκετοί στρατιώτες του.

Έτσι, ο Καραϊσκάκης στις 6 Οκτωβρίου 1825 και από το στρατόπεδο της Ακαρνανίας στο Δραγαμέστο, στέλνει επιστολή προς το υπουργείο Πολέμου, με την οποία ζητάει την έτι περισσότερον επιβράβευση του Δήμου Τσέλιου, σύμφωνα με την ακόλουθη επιστολή. Ιδού και η περί ης ο λόγος επιστολή του Καραϊσκάκη προς το υπουργείο Πολέμου, με την οποία ζητούσε την επιβράβευση του Ξηρομερίτη στρατηγού , Δήμου Τσέλιου.

«Προς το Έξοχον Υπουργείον του Πολέμου!

Αναφέρω εις το Έξοχον υπουργείον ότι ο στρατηγός κ. Δήμος Τζέλιος, έχων διαταγήν της Σεβαστής Διοικήσεως διά διακοσίους στρατιώτας, ο καιρός όμως με το να έφερεν ενάντια περιστατικά εις το Έθνος μας, και αυτός άξιος ων και θέλοντας να δουλεύση εις την δούλευσιν της πατρίδος προθυμότερα και καλύτερα, εσύναξεν ακόμη εκατόν στρατιώτας περισσότερους από την διαταγήν του, και εδούλευσεν και τους έχει και την σήμερον εις το σώμα του. Παρακαλείται λοιπόν το Έξοχον υπουργείον να παρρησιάση τα άξια δικαία του προς την Σεβαστήν Διοίκησιν και να συνεργήση να του σταλθή μια διαταγή και διά περισσότερους ακόμη. Μένω δε με το οφειλόμενον σέβας.

Τη 6 Οκτωβρίου 1825 Δραγαμέστο, εκ του εν Ακαρνανία στρατοπέδου

Ο ευπειθής πατριώτης Καραϊσκάκης».

[Πολέμ. φάκ. 141 (79)]

Την ίδια μέρα που ο Καραϊσκάκης ζητούσε από την κυβέρνηση διαταγή, για έγκριση 300 ανδρών στον Δήμο Τσέλιο, οι έξω του Μεσολογγίου οπλαρχηγοί, σε σχετική προς το υπουργείο Πολέμου επιστολή τους, ζητούσαν τους ανάλογους μισθούς και γεμεκλίκια και έξοδα οπου έχουν ξοδευθεί, κατά τους καταλόγους και λογαριασμούς τους, για να κρατήσουν κοντά τους, τους στρατιώτες μέχρι τότε, που είχαν τόσο καιρό στο στρατόπεδο και που δεν είχαν λάβει ούτε έναν παρά. [Πολέμ. φάκ. 141 (78)] .

Η αναφορά αυτή που υπογράφεται από τους οπλαρχηγούς Γεώργιο Καραϊσκάκη, Ανδρίτσο Σαφάκα, Βαγγέλη Μήτσου Κοντογιάννη, Γεώργιο Πεσλή, Ζαχαράκη Γιολδάση, Χρήστο Μακρή και Δήμο Τσέλιο, μαρτυρεί την ανέχεια του στρατοπέδου του Δραγαμέστου, η οποία όσο περνούσε ο καιρός γινόταν ακόμα προβληματικότερη.

Ο Καραϊσκάκης από το Δραγαμέστο στο Μεσολόγγι

Σε αυτή την απελπιστική κατάσταση που βρισκόταν το στρατόπεδο στο Δραγαμέστο, ο Καραϊσκάκης διέβλεπε ότι έπρεπε να βρεθεί γρήγορα αποτελεσματικότερος τρόπος της αντιμετώπισης του εχθρού. Ζύγιασε τα δεδομένα και στις 26 Οκτωβρίου 1825 εισέρχεται στο Μεσολόγγι και τους προτείνει ένα σχέδιο, το οποίο ο Νικόλαος Κασομούλης το περιγράφει με λεπτομέρεια ως εξής:

« Περὶ τα τέλη Οκτωβρίου ἦλθεν καὶ ὁ Καραϊσκάκης μέσα νὰ ανταμωθῇ. Ὅλοι οἱ ὀπλαρχηγοὶ ἐπῆγαν εἰς ἐπίσκεψίν του. Εβγήκεν ἔπειτα καὶ ἐπεσκέφθη καὶ αὐτὸς τοὺς προμαχώνας μας καὶ τὰ χαρακώματα τῶν ἐχθρῶν. Απορούσε καὶ ὁ ἴδιος διὰ τὴν ἐκ τοῦ τόσον πλησίον ἀγώνος καρτερίαν τῆς φρουράς καὶ δὲν εὗρισκε λόγους νὰ ἐπαινεί τὴν ἀνδρεία τους. Τὴν ἄλλῃ ἡμέρα ἐπρόβαλε τὸ σχέδιόν του. Λέγει ὅτι κακῶς κοπιᾶζομεν, εἴν δὲν υστερήσωμεν τοῦ ἐχθροῦ τὰς φθοράς. Τὸ ἐξῶ ἀγωνιζόμενον στράτευμα, ἀν καὶ Ἕλληνες καὶ ἀνδρεῖοι καὶ ἐκεῖνοι, πλην δὲν συνήθισαν νὰ ἔχουν τόσον πλησίον τὸν ἐχθρόν καὶ νὰ τὸν πολεμοῦν οὕτω νύκτα-ἡμέρα, ἐννέα μῆνας. Θροφὴν βλέπω ὅτι οὔτε ἐσὰς προμηθεύουν τακτικά, καθὼς οὔτε ἐμένα, ὁποῦ ἔφερα τὸ στρατόπεδον εἰς τὴν ἀκροθαλασσίαν (σημερινὸς Ἀστακὸς Ξηρομέρου). Εἶναι καλόν, λέγει, νὰ ἐνώσωμεν τὰ στρατεύματα. Πλην διὰ νὰ πλησιάσουν ἐκεῖνοι (οἱ ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου) τόσον, δὲν δύναμαι νὰ τοὺς καταπείσω, μάλιστα με τὸ νὰ εἶναι ὁ Τζιόγκας καὶ ὁ Ράγκος ἐκεῖ καὶ νὰ τοὺς κινήσω. Λέγω λοιπόν. Νὰ μου δώσετε 500 τῆς φρουράς σας, νὰ πηγαίνω καὶ ἐγὼ νὰ τραβήξω ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου ὅσους δυνηθῶ, 1.000-2.000 καὶ νὰ ἔλθω διὰ θαλάσσης ἢ διὰ ξηρὰς νὰ τοποθετηθῶ εἰς τὴν σκάλαν τοῦ Ἀντελικοῦ καὶ στρατοπέδον Κιουταχῆ. Ὁ Κιουταχῆς θροφὴν δὲν ἔχει, θὰ βιασθῇ νὰ φύγῃ ἢ πρὸς Πάτραν ἢ πρὸς Ναύπακτον. Καὶ οὕτως διαλύεται ἡ πολιορκία. Ἐπειδὴ ἡ Φρουρά τοῦ Μεσολογγίου εἶχε ἐνδοιασμούς νὰ δώσει 500, ὁ Καραϊσκάκης παροτρύνει, λέγοντάς τοὺς: Κάμετε, Καπιταναῖοι, καθὼς σας λέγω, διότι θὰ μετανοήσετε. Καὶ ὁ Θεὸς νὰ μας ἐβγάλῃ σὲ καλὸ ὡς τὸ τέλος».

[*Ενθυμήματα*, Νικολάου Κασομούλη, τόμ. Β', σελ. 143]

Δυστυχῶς οἱ ὀπλαρχηγοὶ ἐντὸς τοῦ Μεσολογγίου δὲν πείστηκαν καὶ τὸ σχέδιον δὲν μῆκε ποτὲ σὲ ἐφαρμογή, παρὰ ἔμεινε στὴν ἱστορία ὡς ἓνα περίφημον στρατηγικὸ ἐπινόημα τοῦ Καραϊσκάκη ποὺ δὲν βρῆκε ἀπῆχηση.

Μάχες στὸ Ρίβιο, Ρίγανη καὶ Λικοδόντι

Ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι ὁ Καραϊσκάκης ἐπιστρέφει στὸ Δραγαμέστο (Ἀστακὸς) καὶ ἀναγκαστικά ἀρκεῖται στὰ καρτέρια καὶ βαρέματα στὰ περάσματα τῶν ἐχθρῶν, ὅχι μόνον ὅσων κατέβαιναν με τροφές ἀπὸ τὴν Ἀρτα-Γιάννενα, ἀλλὰ καὶ ὅσων ἀνέβαιναν ἀπὸ Μεσολόγγι καὶ τροφοδοτοῦσαν τοὺς τουρκικοὺς θύλακες ποὺ ὑπῆρχαν στὴ Γουριά, στὴν Ποδολοβίτσα καὶ στὴ Ρίγανη Ξηρομέρου. Παρὰ τὶς λίγες καὶ ἀνεφοδίαστες δυνάμεις τοὺς, ὁ Καραϊσκάκης, σύμφωνα με τὸν Σπυρομήλιο ποὺ μνημονεύει, ὅτι στὴν ἐνέδρα στὴ **Ρίγανη** Ξηρομέρου τοὺς προξένησε μεγάλη φθορὰ σὲ ἀνθρώπους, ζῶα καὶ τροφές.

«Ὁ Καραϊσκάκης ἐν τοσούτῳ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπέπεσαν δι' ἐνέδρας εἰς τὴν Ρίγανη εἰς διαβαίνοντας Τούρκους, συνοδεύοντας φορτηγὰ ζῶα με τὰς τροφὰς καὶ ἑκαμαν σημαντικωτάτην φθοράν ἐξ αὐτῶν, τόσον εἰς ἀνθρώπους καθὼς καὶ εἰς φορτηγὰ ζῶα με θροφὰς καὶ δι' ἐνδειξὶν τῆς νίκης τῶν μας ἐστεῖλαν εἰς τὸ Μεσολόγγιον δύο μεγάλας ἀρμάθας ωτῖα (αυτῖά) τῶν φονευθέντων Τούρκων». (Ἀπομν. Σπυρομήλιου, σελ. 180).

Ἀλλὰ ἐκεῖ ποὺ κυριολεκτικά οἱ στρατιῶτες τοῦ Καραϊσκάκη ἀφάνισαν τούρκικη ἐφοδιοπομπή ἦταν τὸ Καρτέρι στὸ **Ρίβιο Ξηρομέρου**, στὶς 1 Νοεμβρίου 1825, πολεμώντας κατὰ τῶν Τούρκων Δελήμπαση καὶ Ταγάρ Ἀγά. Στὴ μάχη αὕτη σκοτώνεται ὁ ἑκατόνταρχος *Γρηγόρης Πράπας* ἀπὸ τὸν Αἰετὸ Ξηρομέρου. Ἐπίσης στὸ Ρίβιο πληγώνεται καὶ ὁ χιλιάρχος *Κώστας Καπογιωργάκης* ἀπὸ τὴν Πλαγιά Βονίτσης.

Ἰδοὺ καὶ ἡ ἐπιστολή ποὺ ἐστεῖλε ὁ Καραϊσκάκης στὶς 4 Νοεμβρίου 1825 πρὸς τὴ Διοίκηση καὶ στὴν ὁποία ἀναφέρει λεπτομερῶς τὴ μάχη στὸ Ρίβιο Ξηρομέρου (Λάσπη).[Βλαχογογιάννη Ἐκτελεστικό, φάκ. 16, *Ἑλληνικά Χρονικά*, φύλ. 89 /1825].

Silene vulgaris, *Ranunculus acris*, *Lysichiton*,
Typha latifolia, *Scilla maritima*, *Hyacinthus non-scriptus*,
Cypripedium pubescens, *Delphinium*,
Aconitum.

[illegible]

1800 20 21 Jan 1801 22 Jan 1802 23 Jan 1803 24 Jan 1804 25 Jan 1805 26 Jan 1806 27 Jan 1807 28 Jan 1808 29 Jan 1809 30 Jan 1810 31 Jan 1811 1 Feb 1812 2 Feb 1813 3 Feb 1814 4 Feb 1815 5 Feb 1816 6 Feb 1817 7 Feb 1818 8 Feb 1819 9 Feb 1820 10 Feb 1821 11 Feb 1822 12 Feb 1823 13 Feb 1824 14 Feb 1825 15 Feb 1826 16 Feb 1827 17 Feb 1828 18 Feb 1829 19 Feb 1830 20 Feb 1831 21 Feb 1832 22 Feb 1833 23 Feb 1834 24 Feb 1835 25 Feb 1836 26 Feb 1837 27 Feb 1838 28 Feb 1839 29 Feb 1840 1 Mar 1841 2 Mar 1842 3 Mar 1843 4 Mar 1844 5 Mar 1845 6 Mar 1846 7 Mar 1847 8 Mar 1848 9 Mar 1849 10 Mar 1850 11 Mar 1851 12 Mar 1852 13 Mar 1853 14 Mar 1854 15 Mar 1855 16 Mar 1856 17 Mar 1857 18 Mar 1858 19 Mar 1859 20 Mar 1860 21 Mar 1861 22 Mar 1862 23 Mar 1863 24 Mar 1864 25 Mar 1865 26 Mar 1866 27 Mar 1867 28 Mar 1868 29 Mar 1869 30 Mar 1870 31 Mar 1871 1 Apr 1872 2 Apr 1873 3 Apr 1874 4 Apr 1875 5 Apr 1876 6 Apr 1877 7 Apr 1878 8 Apr 1879 9 Apr 1880 10 Apr 1881 11 Apr 1882 12 Apr 1883 13 Apr 1884 14 Apr 1885 15 Apr 1886 16 Apr 1887 17 Apr 1888 18 Apr 1889 19 Apr 1890 20 Apr 1891 21 Apr 1892 22 Apr 1893 23 Apr 1894 24 Apr 1895 25 Apr 1896 26 Apr 1897 27 Apr 1898 28 Apr 1899 29 Apr 1900 30 Apr 1901 1 May 1902 2 May 1903 3 May 1904 4 May 1905 5 May 1906 6 May 1907 7 May 1908 8 May 1909 9 May 1910 10 May 1911 11 May 1912 12 May 1913 13 May 1914 14 May 1915 15 May 1916 16 May 1917 17 May 1918 18 May 1919 19 May 1920 20 May 1921 21 May 1922 22 May 1923 23 May 1924 24 May 1925 25 May 1926 26 May 1927 27 May 1928 28 May 1929 29 May 1930 30 May 1931 31 May 1932 1 Jun 1933 2 Jun 1934 3 Jun 1935 4 Jun 1936 5 Jun 1937 6 Jun 1938 7 Jun 1939 8 Jun 1940 9 Jun 1941 10 Jun 1942 11 Jun 1943 12 Jun 1944 13 Jun 1945 14 Jun 1946 15 Jun 1947 16 Jun 1948 17 Jun 1949 18 Jun 1950 19 Jun 1951 20 Jun 1952 21 Jun 1953 22 Jun 1954 23 Jun 1955 24 Jun 1956 25 Jun 1957 26 Jun 1958 27 Jun 1959 28 Jun 1960 29 Jun 1961 30 Jun 1962 1 Jul 1963 2 Jul 1964 3 Jul 1965 4 Jul 1966 5 Jul 1967 6 Jul 1968 7 Jul 1969 8 Jul 1970 9 Jul 1971 10 Jul 1972 11 Jul 1973 12 Jul 1974 13 Jul 1975 14 Jul 1976 15 Jul 1977 16 Jul 1978 17 Jul 1979 18 Jul 1980 19 Jul 1981 20 Jul 1982 21 Jul 1983 22 Jul 1984 23 Jul 1985 24 Jul 1986 25 Jul 1987 26 Jul 1988 27 Jul 1989 28 Jul 1990 29 Jul 1991 30 Jul 1992 31 Jul 1993 1 Aug 1994 2 Aug 1995 3 Aug 1996 4 Aug 1997 5 Aug 1998 6 Aug 1999 7 Aug 2000 8 Aug 2001 9 Aug 2002 10 Aug 2003 11 Aug 2004 12 Aug 2005 13 Aug 2006 14 Aug 2007 15 Aug 2008 16 Aug 2009 17 Aug 2010 18 Aug 2011 19 Aug 2012 20 Aug 2013 21 Aug 2014 22 Aug 2015 23 Aug 2016 24 Aug 2017 25 Aug 2018 26 Aug 2019 27 Aug 2020 28 Aug 2021 29 Aug 2022 30 Aug 2023 31 Aug 2024 1 Sep 2025 2 Sep 2026 3 Sep 2027 4 Sep 2028 5 Sep 2029 6 Sep 2030 7 Sep 2031 8 Sep 2032 9 Sep 2033 10 Sep 2034 11 Sep 2035 12 Sep 2036 13 Sep 2037 14 Sep 2038 15 Sep 2039 16 Sep 2040 17 Sep 2041 18 Sep 2042 19 Sep 2043 20 Sep 2044 21 Sep 2045 22 Sep 2046 23 Sep 2047 24 Sep 2048 25 Sep 2049 26 Sep 2050 27 Sep 2051 28 Sep 2052 29 Sep 2053 30 Sep 2054 1 Oct 2055 2 Oct 2056 3 Oct 2057 4 Oct 2058 5 Oct 2059 6 Oct 2060 7 Oct 2061 8 Oct 2062 9 Oct 2063 10 Oct 2064 11 Oct 2065 12 Oct 2066 13 Oct 2067 14 Oct 2068 15 Oct 2069 16 Oct 2070 17 Oct 2071 18 Oct 2072 19 Oct 2073 20 Oct 2074 21 Oct 2075 22 Oct 2076 23 Oct 2077 24 Oct 2078 25 Oct 2079 26 Oct 2080 27 Oct 2081 28 Oct 2082 29 Oct 2083 30 Oct 2084 31 Oct 2085 1 Nov 2086 2 Nov 2087 3 Nov 2088 4 Nov 2089 5 Nov 2090 6 Nov 2091 7 Nov 2092 8 Nov 2093 9 Nov 2094 10 Nov 2095 11 Nov 2096 12 Nov 2097 13 Nov 2098 14 Nov 2099 15 Nov 2100 16 Nov 2101 17 Nov 2102 18 Nov 2103 19 Nov 2104 20 Nov 2105 21 Nov 2106 22 Nov 2107 23 Nov 2108 24 Nov 2109 25 Nov 2110 26 Nov 2111 27 Nov 2112 28 Nov 2113 29 Nov 2114 30 Nov 2115 1 Dec 2116 2 Dec 2117 3 Dec 2118 4 Dec 2119 5 Dec 2120 6 Dec 2121 7 Dec 2122 8 Dec 2123 9 Dec 2124 10 Dec 2125 11 Dec 2126 12 Dec 2127 13 Dec 2128 14 Dec 2129 15 Dec 2130 16 Dec 2131 17 Dec 2132 18 Dec 2133 19 Dec 2134 20 Dec 2135 21 Dec 2136 22 Dec 2137 23 Dec 2138 24 Dec 2139 25 Dec 2140 26 Dec 2141 27 Dec 2142 28 Dec 2143 29 Dec 2144 30 Dec 2145 31 Dec 2146 1 Jan 2147 2 Jan 2148 3 Jan 2149 4 Jan 2150 5 Jan 2151 6 Jan 2152 7 Jan 2153 8 Jan 2154 9 Jan 2155 10 Jan 2156 11 Jan 2157 12 Jan 2158 13 Jan 2159 14 Jan 2160 15 Jan 2161 16 Jan 2162 17 Jan 2163 18 Jan 2164 19 Jan 2165 20 Jan 2166 21 Jan 2167 22 Jan 2168 23 Jan 2169 24 Jan 2170 25 Jan 2171 26 Jan 2172 27 Jan 2173 28 Jan 2174 29 Jan 2175 30 Jan 2176 31 Jan 2177 1 Feb 2178 2 Feb 2179 3 Feb 2180 4 Feb 2181 5 Feb 2182 6 Feb 2183 7 Feb 2184 8 Feb 2185 9 Feb 2186 10 Feb 2187 11 Feb 2188 12 Feb 2189 13 Feb 2190 14 Feb 2191 15 Feb 2192 16 Feb 2193 17 Feb 2194 18 Feb 2195 19 Feb 2196 20 Feb 2197 21 Feb 2198 22 Feb 2199 23 Feb 2200 24 Feb 2201 25 Feb 2202 26 Feb 2203 27 Feb 2204 28 Feb 2205 29 Feb 2206 30 Feb 2207 1 Mar 2208 2 Mar 2209 3 Mar 2210 4 Mar 2211 5 Mar 2212 6 Mar 2213 7 Mar 2214 8 Mar 2215 9 Mar 2216 10 Mar 2217 11 Mar 2218 12 Mar 2219 13 Mar 2220 14 Mar 2221 15 Mar 2222 16 Mar 2223 17 Mar 2224 18 Mar 2225 19 Mar 2226 20 Mar 2227 21 Mar 2228 22 Mar 2229 23 Mar 2230 24 Mar 2231 25 Mar 2232 26 Mar 2233 27 Mar 2234 28 Mar 2235 29 Mar 2236 30 Mar 2237 31 Mar 2238 1 Apr 2239 2 Apr 2240 3 Apr 2241 4 Apr 2242 5 Apr 2243 6 Apr 2244 7 Apr 2245 8 Apr 2246 9 Apr 2247 10 Apr 2248 11 Apr 2249 12 Apr 2250 13 Apr 2251 14 Apr 2252 15 Apr 2253 16 Apr 2254 17 Apr 2255 18 Apr 2256 19 Apr 2257 20 Apr 2258 21 Apr 2259 22 Apr 2260 23 Apr 2261 24 Apr 2262 25 Apr 2263 26 Apr 2264 27 Apr 2265 28 Apr 2266 29 Apr 2267 30 Apr 2268 1 May 226

Η επιστολή του Γεωργίου Καραϊσκάκη προς το υπουργείο Πολέμου στις 6 Οκτωβρίου 1825, με την οποία γνωστοποιούσε προς τη Διοίκηση τη **μάχη στο Ρίβιο Ξηρομέρου**. [ΓΑΚ : Βλαχου. Εκτελ. φάκ. 16 (038)]

«Σεβαστή Επιτροπή, Γενναιότατοι Αδελφοί Στρατηγοί, και λοιποί Αξιωματικοί της Διοικήσεως εκάστης τάξεως και βαθμού, όσοι εις Μεσολόγγιον ευρίσκεσθε, σας ασπαζόμεθα αδελφικώς.

Και σας ειδοποιούμεν ότι εις τας 31 του παρελθόντος εκστρατεύσαμεν διά τους εχθρούς. Επήγαμεν λοιπόν και επίασαμεν το Δερβένι, ανάμεσα Λάσπην και Ερίβιον και εις την α' του τρέχοντος απερνούσαν ερχόμενοι οι Τούρκοι, ο Δελήμπασης του Κιουταχί, ο αγιάνης της Σόφιας, Τατάρ αγάς και άλλοι σημαντικοί με εξήντα πέντε καβαλλαραίους και πεζούς. Τους εκτυπήσαμεν λοιπόν έναν κτύπημα ανδρικώτατον, ερρίφθησαν οι Έλληνες με τα μούτρα και με μεγάλην ορμήν επάνω τους και τους εξεπαστρέψαμεν όλους. Από τους εξήντα πέντε όπου ήταν, οι πέντε μόνον εγλύτωσαν, και από τους πέντε πάλιν, τον ένα επήραμεν ζωντανόν, οι δε εξήντα έμειναν φονευμένοι από τα ελληνικά άρματα. Αδελφοί, τα λάφυρα όπου επήραν οι Έλληνες είναι απερίγραπτα, άρματα ασημένια, ομοίως πάλες μπετούνικες εκλετές, ώρες (ωρολόγια) σχεδόν σαράντα, γούνες, γρόσια μετρητά και άλλα πράγματα αξιόλογα. Το χαράτζι επήγε χίλια τριάντα πονγκιά γρόσια. Άτια φοβερά και γεντίτσια, όλα τα εσκότωσαν οι Έλληνες εις τον ίδιον τόπον. Ζωντανά από αυτά ολίγα επήραμεν. Αυτός ο πόλεμος ανδρείος και θαυμαστός εβάσταξεν υπέρ τας τρεις ώρας. Εις την μάχην ταύτην λοιπόν εφονεύθησαν ιδικοί μας, ένας από το σώμα του Αναστασάκη Μεγαπάνου, ένας από το σώμα του στρατηγού Καραϊσκάκη, ο οποίος δεν έμεινεν εκεί εις τον τόπον, πλην ο θάνατός του είναι σιμά. Επληρώθησαν και τέσσαρες, πρώτος ο χιλιάρχος Καπουγιωργάκης Κώστας, ένας από το σώμα του Φραγκίστα, ένας από το σώμα του Σαδήμα και ένας από το σώμα του ίδιου Κώστα Καπογιωργάκη, ονόματι Νικόλαος Κόπελος, διά τους οποίους παρακαλείται η Σεβαστή Επιτροπή να μας στείλη έναν ιατρόν, κάποιον Γρηγόρην ονομαζόμενον (εννοεί τον ιατροχειρουργό Γληγόρη Ζαβιτσάνο), όστις είναι αυτού με τον Αποστόλη Κουσουρή, επειδή ετούτοι όπου επληρώθησαν είναι άνθρωποι όλοι άξιοι και καλοί και χρήσιμοι εις την δούλευσιν του Έθνους, και πρέπει να σταλή ιατρός διά να ιατρευθούν, ότι εδώ ιατρόν άξιον δεν έχομεν. Προς σημείον της μάχης ταύτης στέλλομεν μερικά αυτία εχθρικά, ότι όλα δεν τα επήραν οι Έλληνες από την βία τους. Προσέτι λάβετε και μερικά γράμματα τουρκικά, και όταν εξηγηθούν, ας έχωμεν και ημείς την είδησιν, τι περιέχουν. Μένομεν με όλον το προσήκον και βαθύ Σέβας.

Τη 4 Νοεμβρίου 1825

Εκ του εν Δραγαμέστω Στρατοπέδου

Οι πρόθυμοι Πατριώται

Καραϊσκάκης, Ευαγγέλης Μ. Κοντογιάννης,
Δήμος Τζέλιος, Γεώργιος Πεσλής».

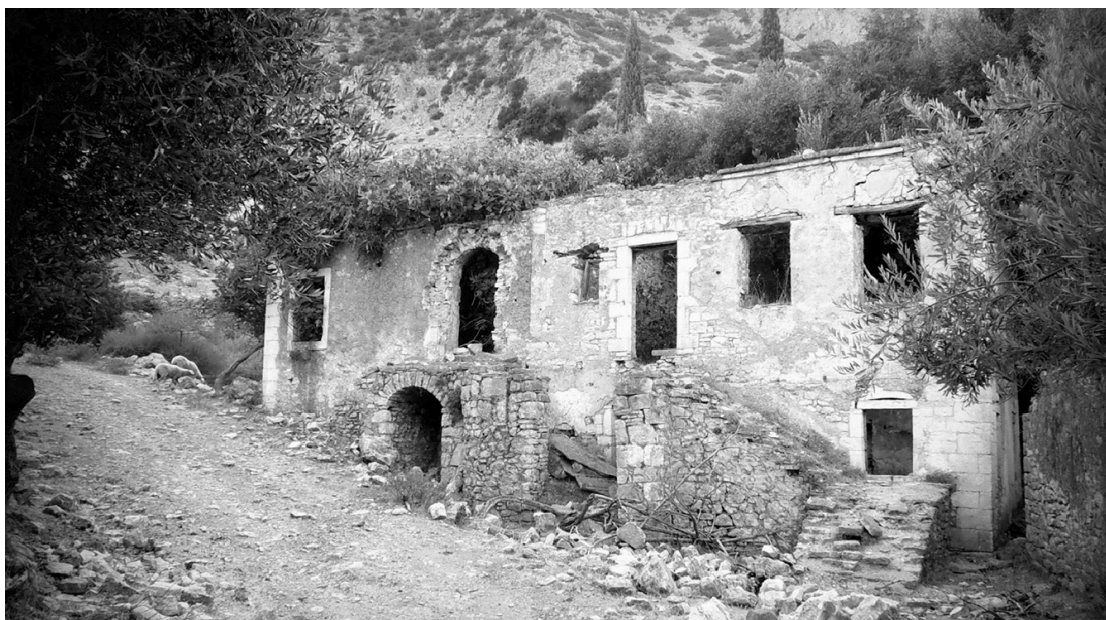
Άλλο καρτέρι που αναφέρεται και στο οποίο συμμετείχε ο Καραϊσκάκης είναι στο **Λικοδόντι** - Βασιλόπουλο Ξηρομέρου στα μέσα Δεκεμβρίου 1825, για το οποίο ο Καραϊσκάκης με τον Δήμο Τσέλιο αναφέρουν από τη Δερβέκιστα σε σχετικό έγγραφο με ημερομηνία 30 Δεκεμβρίου 1825, τα εξής:

«... Ενώ εγώ έτρεφον εις την γνώμην μου παρόμοια, βλέπω γράμματα της Επιτροπής και των εν Μεσολογγίω στρατηγών, τα οποία με εδιόριζον να απεράσω εις ετούτα τα μέρη (Δερβέκιστα, σημερινή Ανάληψη Τριχωνίδας) και να ενωθώ με τους από τα Σάλωνα ελθόντας οπλαρχηγούς. **Εγώ τους απεκρίθην ότι δεν συμφέρει να αφήσωμεν εκείνο το πόστον (Δραγαμέστο),επειδή επροξενείτο απ' εκεί μεγάλη βλάβη του εχθρού. Αυτοί και με δεύτερα γράμματα με εβίασαν αποφασιστικώς να σηκωθώ. Λοιπόν και εγώ δεν παρήκουσα και εσηκώθηκα διά εδώ.** Ελθόντες έως Λικοδόντι απαντήθημεν με ένα στράτευμα εχθρικών έως χιλιάδες ιππείς και πεζούς οι οποίοι ήρχοντο επάνω μας διά πόλεμον και αν εχαλούντο, το οποίον και ήθελον πάθει, επειδή το μονα στήρι ήτον δυνατόν, να επιστρέψουν να φύγη και ο Κιουταχής. Λοιπόν, επειδή απαντήθημεν εις τον δρόμον επολεμήσαμεν και απεράσαμεν. Φθάσαντες εδώ ενώθημεν και με τους λοιπούς οπλαρχηγούς. Δεν ήτον όμως αυτό καλό σκέδιον οπού μας εσήκωσαν από

το Δραγαμέστον και ετούρκεψαν όλαι αι επαρχίαι. Και εδώ οπού ήλθομεν δεν βλέπω να κάμωμεν κανένα σκέδιον εις βλάβην του εχθρού.

Τούτο μόνον εκατορθώσαμεν, εβάλαμεν μίαν δύναμιν από επτακοσίους στρατιώτας μέσα εις Μεσολόγγι, και όχι κανένα άλλο όφελος. Πόθεν τούτο; Απορώ! Όθεν εγώ στρατηγός της Σεβαστής Διοικήσεως και με το να μην το δέχεται η υπόληψίς μου να κρύψω το δίκαιον και την αλήθειαν, την πληροφορώ αληθώς διά να προφθάση τον κίνδυνον εις τον οποίον ευρίσκεται το δύστυχον Μεσολόγγι και όλη η Δυτική Ελλάς. Και παρακαλώ να σταθούν και εις εμένα τα σιτηρέσια των στρατιωτών μου και τα έξοδα οπού εξόδενσα το απερασμένον καλοκαίρι, διά να εξοικονομήσω την χρείαν των στρατιωτών μου επειδή έχουν τόσον καιρόν οπού δεν έλαβον παράν. Προς τούτοις ειδοποιώ την Σεβαστήν Διοίκησιν ότι η Ρούμελη την σήμερον γυμνώνεται από στρατιώτας, δηλ. φεύγουν οι στρατιώται απ' εδώ και έρχονται αυτού εις Πελοπόννησον και ημείς επιθυμούμεν να είναι άνθρωποι ακόμη και μάλιστα στρατιώται εδώ και όχι να φεύγουν. Και εις αυτό παρακαλώ την Σεβαστήν Διοίκησιν να γίνη μια διόρθωσις. Και ημείς μένομεν με το προσήκον και βαθύ σέβας ».

[ΓΑΚ : Βλαχογιάννη. Αρχ. Καραϊσκάκη, Στ 4, αριθ. 1467]

Ερειπωμένο αρχοντικό στον ακατοίκητο από το 1955 Δραγαμέστο Ξηρομέρου.(φωτο, διαδύκτιο)

Μέσα του Δεκεμβρίου του 1825, ο Γεώργιος Καραϊσκάκης αναχώρησε, όπως είδαμε πιο πάνω και μάλιστα εντελλόμενος δύο φορές, να φύγει από το Δραγαμέστο (Αστακός) που στρατοπέδευε από τον Αύγουστο του 1825 και να εγκατασταθεί στη Δερβέκιστα (Ανάληψη) Τριχωνίδας, ώστε να ενισχύσει το εκεί στρατόπεδο προς αντιπερισπασμό των Τούρκων που πολιορκούσαν το Μεσολόγγι.

Φθάνουν στη Δερβέκιστα (σημερινή Ανάληψη Τριχωνίδας) κοντά στα Χριστούγεννα του 1825. Και η κατάσταση και σ' αυτό το στρατόπεδο ήταν τραγικότερη απ' ό,τι στο Δραγαμέστο. Δεν είχαν να φορέσουν οι στρατιώτες ούτε τσαρούχια και ήταν πεινασμένοι και ρακένδυτοι από τις κακουχίες και τις ανέχειες, σύμφωνα με την επιστολή των παρακάτω εννέα στρατηγών που απευθύνονταν προς την κεντρική Διοίκηση στο Ναύπλιο, η οποία δυστυχώς ήταν εκτός πραγματικότητας, αλλά δεν άκουγε καν και τις αγνές και πατριωτικές φωνές - προτάσεις - παραινήσεις εννέα στρατηγών με προεξάρχοντα αυτών, τον Γεώργιο Καραϊσκάκη.

[illegible]

1. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 25

Επιστολή προς τη κεντρική Διοίκηση της Ελλάδος, η οποία υπογράφεται στις 28 Δεκεμβρίου 1825 στο στρατόπεδο της Δερβέκιστας από τους στρατηγούς: Γιαννάκη Γιολδάση, **Γεώργιο Καραϊσκάκη**, Δήμο Σκαλτσά, Ανδρίτσο Σιαφάκα, Δήμο Τσέλιο, Γιαννάκη Στάικο, Χρήστο Μακρή, Γεώργιο Πεσλή και Νικόλαο Τζαβέλα, οι οποίοι και διεκτραγωδούν προς τη Διοίκηση την υφιστάμενη κατάσταση του στρατοπέδου. [ΓΑΚ: Βλαχού. Εκτελ. φάκ. 16 (260)]

«Σεβαστή Διοίκησις.

Επειδή και είδομεν τον μέγιστον κίνδυνον του Μεσολογγίου οπού είναι εις την τελευταίαν στιγμήν, όλοι επροθυμοποιήθημεν με πατριωτικά αισθήματα και ετρέξαμεν εις βοήθειαν των εκεί συναδέλφων μας στρατηγών πολιορκουμένων, να τους διεσώσωμεν με ότι τρόπον γνωρίζαμεν. Αφ' ου εφθάσαμεν έως εδώ στην Δερβέκιστα, ευρέθημεν πολλά υστερημένοι από έλλειψιν τροφών και όλων των αναγκαίων, ώστε οι στρατιώτες τούς υπό την οδηγίαν μας επέρασαν όλο με λάχανα και με πενήντα δράμια αλεύρι εις τρεις ημέρας να θεραπεύσουν την πείνα τους. Μερικές τροφές οπού εστάλησαν από τα αυτόσε και μερικές που ερίφθησαν με έρανον εις τους δυστυχείς κατοίκους τούτων των επαρχιών, είναι αδύνατον να το περιγράψωμεν τα όσα εκεί εδοκίμασαν οι δυστυχείς κάτοικοι, έως να μετακομίσουν και να μας έλθουν μερικά τροφές με τα ζώα τους από Βιδήβα έως εδώ, ώστε από τον υπερβολικόν χειμώννα, εψώφησαν όλα τα ζώα τους εις τον δρόμον των δυστυχισμένων, το επέρασμα των υψηλότερων βουνών να υποφέρουν, τα απεράσματα οπού είναι δύσκολα των ποταμών, το μακρινόν διάστημα.

Περί τούτο ας συμπεράνη η Σεβαστή Διοίκησις, πόσον δύσκολον είναι, ώστε είναι αδύνατον να εξοικονομηθεί στρατόπεδον από ένα τοιούτο μακρυνόν διάστημα εις το μέσον του χειμώννα, αφού εδώ μεν δύσκολον να κατορθωθεί και να μας έρχονται αι αναγκαίαι τροφές να μας προφθάσουν, δεν γνωρίζομεν να κάμωμεν δουλειάν διά να βγάλωμεν τον εχθρόν με ότι τρόπον γνωρίζομεν. Από άλλο μέρος μας έστειλαν όλοι οι οπλαρχηγοί οι ευρισκόμενοι εις Μεσολόγγιον τους στρατηγούς Δημήτριον Μακρή και Χρήστο Φωτομάρα, ζητώντας στρατιωτικήν δύναμιν αρκετήν να εμβή μέσα εις Μεσολόγγιον, διά περισσοτέραν ασφάλειαν της πόλεως. Ταύτα αφού είδομεν εις ημάς τον κίνδυνον αυτόν οπού επαπιλεί όλον το έθνος, απεφασίσαμεν και εστείλαμεν επτακοσίους στρατιώτας αναλόγως ο καθείς των σωμάτων του, πληρώνοντάς τους εξ ιδίων μας μίαν χρηματικήν ποσότητα αρκετήν του καθ' ενός στρατιώτη διά να εμβάσωμεν μέσα, εάν μας βοηθήσει ο Θεός να ημπορέσωμεν να φυλάζωμεν αυτά τα τείχη του Μεσολογγίου οπού αυτού κρέμεται η σωτηρία της Ελλάδος.

Σεβαστή Διοίκησις το στρατόπεδον έφθασεν εις μεγάλην ένδειαν. Μήτε τσαρούχια έχουν εις τους πόδας των, μήτε ενδύματα να φορέσουν και μας ζητούν με ανυπομονησίαν τους μισθούς των, διά να θεραπεύσουν την γύμνιαν τους, ότι δουλεύουν τόσον καιρόν χωρίς να λάβουν τη δουλειά τους και εσκοτώθησαν και καθημερινώς καταφρονούν τον θάνατον διά να σωθή η πατρίς από τους τυράννους της και να μην απολαμβάνουν την δουλειάν τους και τον κόπο τους, πράγμα σχεδόν πολλά άδικον τους γίνεται, ώστε εις κανένα έθνος δεν εστάθη ποτέ. Και σκλάβοι να ήταν εις έναν αυθέντη τύραννον, ήθηλε λάβει συμπάθειαν και ευσπλαχνίαν και να τους πέψη ένα ένδυμα. Περί τούτοις, σήμεραν μανθάνωμεν από έναν Χριστιανόν αιχμάλωτον οπού έφυγεν από το εχθρικόν στρατόπεδον του Μεσολογγίου, μας διηγήθη ότι ο Ιμπραήμ πασάς όλας του τας δυνάμεις τας επέρασεν σε τούτο το μέρος, βόμβας και άλλα πυροβολικά μηχανήματα επέρασεν πλήθος. Αφού το λεηλατήσει το Μεσολόγγιον με φωτιά, να κάμη την έφοδον με απόφασιν να το κερδίσει (ημή γένοιτο).

Ημείς θέλομεν ωφελήσει όταν έλθει ο ελληνικός στόλος ημπορούμεν να πιάσωμεν κανένα πόστο παράλιον διά να λαμβάνωμεν τροφάς ευκόλως διά θαλάσσης και τότες ωφελούμεν την πατρίδα και τον εχθρόν θέλομεν τον βλάψει σημαντικώς. Μένομεν με όλον βαθύτατον Σέβας.

Τη 28 Δεκεμβρίου 1825, Δερβέκιστα

Γιαννάκης Γιολδάσης, **Καραϊσκάκης**, Δήμος Σκαλτσάς, Ανδρίτσος Σιαφάκας, Δήμος Τζέλιος, Γιαννάκης Στάϊκος, Χρήστος Μακρής Γεώργιος Πεσλής, Νικόλαος Τζαβέλας».

Αυτή ήταν η δαφνοφόρος παρουσία του αοίδιμου Καραϊσκάκη στην Ακαρνανία κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1825, στην οποία ως αρχηγός Αρμάτων Ξηρομέρου είχε στήσει το ορδί του στο Δραγαμέστο (Αστακός) Ξηρομέρου και συνέβαλε τα μέγιστα στην ενίσχυση της Β' πολιορκίας του Μεσολογγίου με τις διεξαχθείσες υπ' αυτόν μάχες, όπως στον **Μαχαλά**, στον **Καρβασαρά**, στη **Μάνινα** (Παλιομάνινα), στο **Ρίβιο**, στη **Ρίγανη** και στο **Λικοδόντι**. Μάχες που προαναφέραμε λεπτομερέστατα ως άνω και τις συνοδεύσαμε μάλιστα με αδιάσειστα ιστορικά στοιχεία, προερχόμενα από έρευνά μας σε πρωτογενείς αρχειακές πηγές προς επίρρωση των λεγομένων μας και με την πίστη και την ελπίδα ότι αυτά τα ιστορικά γεγονότα θα φανούν χρήσιμα σε κάθε φιλόστορα συμπατριώτη, εμπλουτίζοντάς του ακόμη περισσότερο τις όποιες ιστορικές του γνώσεις για τη συμβολή του Καραϊσκάκη στο Ξηρόμερο και στην Ακαρνανία γενικότερα.

Στα μέσα του Δεκεμβρίου του 1825, η Φρουρά του Μεσολογγίου, μετά από εντολή της κεντρικής Διοίκησης, αποφάσισε να σηκώσει τον Καραϊσκάκη από τα θαυμαστά επιχειρήματά του στη Δυτική Ελλάδα, που με κάθε λεπτομέρεια προαναφέραμε και με τις ίντριγκες και διχονοίες των Γεωργίου Τσόγκα και Γιαννάκη Ράγκου — ανθρώπων του Μαυροκορδάτου — ο αητός της Ρούμελης εντέλλεται από τη Διοίκηση να φύγει από το Δραγαμέστο (Αστακός) Ξηρομέρου και να στρατοπεδεύσει στη Δερβέκιστα (σημερινή Ανάληψη) ορεινής Τριχονίδας για να ενωθεί με τα στρατεύματα των Σαλώνων, για να χτυπήσουν έτσι δυνατότερα τον Κιουταχί. Αυτό ήταν μια πρόφαση, γιατί ο Καραϊσκάκης δεν ήθελε να φύγει — όπως είδαμε — από το Δραγαμέστο.

Η δόξα του μεγάλωνε και ο φθόνος των πολιτικών και στρατιωτικών (Τσόγκας-Ράγκος) έπρεπε να του κόψει τα φτερά. Σηκώσανε λοιπόν, του Ναυπλίου οι διοικούντες και έχοντες πλήρη άγνοια για τα τότε τεκταινόμενα στη Δυτική Ελλάδα, τον Καραϊσκάκη από την Ακαρνανία και τον στείλανε να ενωθεί με τον παλιό του εχθρό τον Κώστα Μπότζαρη, σταλμένο από το Ναύπλιο με στρατεύματα καλοπληρωμένα, που θα σμίγανε με τα λιμοκτονούντα παλικάρια του Καραϊσκάκη. Και φυσικά η κεντρική Διοίκηση, έκανε, μυστικά, αρχηγό τον Κώστα Μπότζαρη (Βλαχογ. Εκτελ., φάκ. 10) κι όχι τον Καραϊσκάκη.

Φασκέλωσε λοιπόν ο Καραϊσκάκης αυτή την ατιμία της κεντρικής Διοίκησης, πήρε τα μάτια και χάθηκε και άφησε στον Κώστα Μπότζαρη το έργο που δεν το βαστούσε η πλάτη του, να σώσει το Μεσολόγγι, μας αναφέρει σχετικά ο Βλαχογιάννης. [ΓΑΚ : Βλαχογ. Αρχείο Καραϊσκάκη, ΣΤ3, αριθ. 1177, σελ. 31 και Απομνημονεύματα Σπύρο Μήλιου, σελ. 183] . Στη Δερβέκιστα τότε είχαν φθάσει και οι Τσόγκας και Ράγκος, όχι να συνεργαστούν με τον Καραϊσκάκη, αλλά να αντενεργούν κατ' αυτού, όπως το ίδιο έπρατταν όπως είδαμε και στο Ξηρόμερο, δίχως να νοιάζονται για τους εντός του Μεσολογγίου πολιορκουμένους ή να κάνουν κάτι κατά του εχθρού. Ο Νικόλαος Κασομούλης μας αναφέρει ότι οι περί τον Καραϊσκάκη *«έκαναν τα χρέη των και κανείς δεν ηδύνατο να ειπή... τίποτε το αντίθετον»*, ενώ ο Ράγκος και ο Τσόγκας *«επειδή και πρωτύτερα και διά ταις τότε νίκαις του Καραϊσκάκη τον εξήλευν, διότι προώδενσεν, ενώθησαν με τον Κώστα Μπότζαρη — οπού και πρωτύτερα πάλιν ήσαν σύμφωνοι — ενεργούντες να καταστήσουν αρχηγόν τούτον»*.

[Ενθυμήματα Κασομούλη, τόμ. Β', σελ. 156].

Βλέπουμε ότι στα έξω του Μεσολογγίου στρατεύματα υπήρχαν βαθιά ριζωμένα σπέρματα αντιζηλίας και ζηλοτυπίας κατά του Καραϊσκάκη, τον οποίο τελικά, αναφερόμενοι και Διοίκηση (Μαυροκορδάτος και Κωλέττης), εξασθένησαν, τον αποδιοργάνωσαν καθαιρώντας τον αντί να τον ενισχύσουν ενδεδειγμένα ως μοναδικό αρχηγό στα έξω του Μεσολογγίου στρατεύματα και να κινητοποιήσουν τους αντιφερόμενους υπό τον Κώστα Μπότζαρη. Κάτω από αυτές τις συνθήκες και με ένα στράτευμα εξασθενημένο και στην κυριολεξία πενιασμένο, ο Καραϊσκάκης, με ανάμεικτα αισθήματα απαισιοδοξίας από τις ανείπωτες

συμφορές, εκφράζει έντονα και με αγωνία, αλλά και συντετριμμένος από την τραγωδία της Εξόδου του Μεσολογγίου, την κατάσταση που τότε επικρατούσε στην καθημαγμένη Ρούμελη.

Να τι αναφέρει περί αυτών ο Βαγγέλης Σκουβαράς, που μας περιγράφει την κατάσταση του Καραϊσκάκη στις 12 Απριλίου 1826 από τη Δερβέκιστα της ορεινής Τριχωνίδας.

«Σεβαστή Διοίκησις.

Αυπηρότατον και αξιοδάκρυτον μήνυμα αναφέρω, το οποίον η γλώσσα και τα χείλη μου τρέμουν να το ειπώσι και χείρ ανθρώπινος να το εξιστορήση. Σεβαστή Διοίκησις, ο στόλος μας μη δυνάμενος να εφοδιάση με τας αναγκαίας τροφάς και πολεμοφόδια κ.λπ. το πολυθρήνητον Μεσολόγγιον και στενοχωρηθέντες οι εν αυτώ αδελφοί 25 ημέρας να ιδώσι ψωμί παντελώς εις τα ομμάτιά των, και χωρίς να έχουν άλλο τι προς τροφήν των, ότι προ των 25 ημερών είχαν φάγει όλα τα άλογα, γαϊδούρια, χελιδόνια, καβούρια, γάτες, ποντικούς, ώστε δεν είχαν αφήσει τίποτε. Βαστούντες λοιπόν οι άνω 25 ημέρας νηστικοί και κινδυνεύοντες από τον καθημερινόν και ακατάπαυστον πόλεμον, δεν ηδυνήθησαν πλέον να υποφέρωσι, και εις τας 11 του παρόντος εψέ (τρέμω ειπείν και χύνω ποταμηδόν δάκρυα) άφησαν το πολυπαθές φρούριον και έφυγον. Ερρίφθημεν και ημείς επάνω εις τον εχθρόν και συνεκροτήσαμεν τον πόλεμον, μήπως γλυτώσωσι μερικές ψυχές από εκείνους οπού ήτον μέσα, αλλά μ' όλον τούτο εκείνο οπού έγινε εις τους αδελφούς μας δεν ημπορώ να το παραστήσω, μόλις να εγλύτωσε το 1/3 απ' αυτούς, οι δε άλλοι εφονεύθησαν και αιχμαλωτίσθησαν παρά των εχθρών. Αυτά είναι τα αποτελέσματα της καλής οικονομίας και το στάλσιμον των ξηρών γραμμάτων, χωρίς την παραμικράν εν καιρώ εξοικονόμησιν, τώρα οπού τα εφόδια εστάλησαν, εστάθηκαν μάταια και ανωφελή.

Λοιπόν, τα σωθέντα εκ Μεσολογγίου στρατεύματα και όλοι εμείς τα έξω σώματα πεσωρεύθημεν όλα εις εν, και η Διοίκησις πρέπει να λάβει τα αναγκαία μέτρα, διά να κάμη φοβεράς ετοιμασίας και εξοικονόμησιν ταχείαν διά τούτο το στρατόπεδον, διά να ημπορέσωμεν οχυρωθέντες εις δυνατάς θέσεις να αντισταθώμεν εις τον εχθρόν, ίσως προφυλάζωμεν ετούτων των επαρχιών τους κατοίκους, ει δε και αμελήση και εις αυτό ας έχουν οι Διοικηταί τας τόσας ψυχάς χριστιανών εις τον λαιμόν των και ενώπιον της Τρισυποστάτου Θεότητος εν καιρώ παρουσίας, επειδή καθ' εκάστην γράφοντες φωνάζομεν τον κίνδυνον, εις τον οποίον ευρισκόμεθα, διά να προφθασθώμεν με τροφάς και πολεμοφόδια, και εις παραμικρόν δεν εισακουόμεθα, αλλά στέλλονται εις ημάς διαταγαί και γράμματα ξηρά. Αν και τώρα δεν ενεργηθή με ταχύτητα και τούτου του στρατοπέδου η εξοικονόμησις, πάλιν όψεσθε.

Έκλαμπροι Διοικηταί. Μην φοβήσθε από το συμβάν, αλλά να μας εξοικονομήση η Σεβαστή Διοίκησις και θα κάμωμεν φοβερούς πολέμους εναντίον του εχθρού. Μένω με το βαθύτατον σέβας.

Τη 12 Απριλίου 1826, Στρατόπεδον Δερβέκιστας
Ο ευπειθής και πρόθυμος πατριώτης Καραϊσκάκης.

Και τώρα δεν ημπορεί να μας προφθάση η Σεβαστή Διοίκησις με αναγκαία, ει μη μόνον με γρόσια, και ημείς τα εξοικονομούμε τα αναγκαία, ειδέ εις το Διβάνι του Θεού να κριθούν, και Διοικηταί και Βουλευταί. Όταν σας γράψωμεν την αλήθειαν, αι φατρίαι δεν αφήνουν να πιστεύσητε την αλήθειαν».

[Βαγγέλη Σκουβαρά, Μεσολογγίτικα,
Ρουμελιώτικο ημερολόγιο 1961]

Γράμμα γραμμένο σε τέτοιες στιγμές με λόγια βγαλμένα από τη ματωμένη καρδιά ενός αγωνιστή, όπως ήταν ο Καραϊσκάκης, είναι από μόνο του καθάριο και ξεσκεπάζεται η υπόσταση αυτού του φοβερού αγωνιστή της Παλιγγενεσίας. Όπως ήταν. Με την ειλικρίνειά του, με την ειρωνεία του, τις μπουρνιασμένες του στιγμές, τη σε πολλά σημεία υποχωρητικότητα του όταν τον καλούσε το συμφέρον της λευτεριάς, τις φοβέρες, το παράπονο... Αυτός ήταν ο Καραϊσκάκης.

Ας παρακολουθήσουμε μέσα από αδιάσειστα στοιχεία αρχειακών ιστορικών πηγών, βήμα-βήμα την πορεία του Καραϊσκάκη και από τη Δερβέκιστα (Ανάληψη) μέχρι να φτάσει στο Ναύπλιο και να χρισθεί **Αρχιστράτηγος** από τη Διοίκηση (Ζαΐμης) αρχές Ιουλίου του 1826 και να δρέψει τις εθνικές δάφνες στην Αράχωβα, στον Πειραιά και στην Αττική.

Εκείνη την περίοδο και συγκεκριμένα στις 6 Απριλίου 1826, η Γ' Εθνική Συνέλευση στη Νέα Επίδαυρο (Πιάδα) εκλέγει στη διοίκηση, τους πριν κατατρεγμένους Ανδρέα Ζαΐμη, Ανδρέα Λόντο και Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, με πρόεδρο της Διοικητικής Επιτροπής τον **Ανδρέα Ζαΐμη**. Παρέλαβε ο Ζαΐμης από την προηγούμενη διοίκηση του Γεωργίου Κουντουριώτη, μόνον 60 γρόσια!!! και συνάμα πάλευε με χίλια ζέοντα θέματα. «*Ουδέποτε Κυβέρνησις της Ελλάδος ευρέθη έχουσα εν μέσω τόσων δεινών περιστάσεων τόσον μικρούς πόρους*», μας αναφέρει ο Σπυρίδων Τρικούπης (Δ', σελ. 15).

Καραϊσκάκης και Διοικητική Επιτροπή (Ζαΐμης)

Λίγες μέρες αργότερα, αναφέρεται ο Καραϊσκάκης προς την Κεντρική Διοίκηση με την ακόλουθη επιστολή του:

«Σεβαστή Διοικητική Επιτροπή!

Τα γράμματά μου, τα οποία εις την πρώτην Διοίκησιν διηύθυνα προ ολίγων ημερών, είμαι βέβαιος ότι τα είδεν η νεοσυσταθείσα Γενική Επιτροπή και επληροφορήθη περί των εδώ διατρεχόντων. Και πάλιν δεν λείπω κατά το απαραίτητον χρέος μου να αναφέρω ότι η Ελλάς την σήμερον ευρίσκεται εις παντελή απελπισίαν και απώλειαν. Πώς όμως πάσχει; Επειδή τα στρατεύματά της έμειναν απρομήθευτα και ανοικονόμητα παρά της κοινής μητρος και μη υποφέροντας τέλος πάντων την πείναν, δεν ημπορούν να βασταχθούν εις τας θέσεις. Διά τούτο οι κάτοικοι της Ελλάδος πρέπει να σωθούν αυτοθελήτως εις την διάκρισιν του εχθρού και ημείς οι στρατηγοί της Σεβαστής Διοικητικής Επιτροπής να καταντήσωμεν κλέπται, οπού να μην ημπορούμεν να ωφελήσωμεν ποσώς την πατρίδα.

Σεβαστή Διοικητική Επιτροπή!

Με edίδαζεν η φύσις πάντοτε να ομιλώ την αλήθειαν και εξόχως εις τοιαύτην κρίσιμον περίστασιν της πατρίδος. Και ας ακούσω και κατηγορίας. Δεν εσυνήθισα, αλλ' ούτε το δέχομαι, να ομιλώ παρασταίνοντας ως ζωντανά τα ψέματα, διά να λαμβάνω μόνον το εύγε, χωρίς να αποβλέπη η ομιλία μου εις κανέναν συμφέρον, όχι. Αλλά αγαπώ πάντοτε να επιτελούνται πράγματα ωφέλιμα, διά να μη χάνεται ο κοινός λαός, καθώς και σήμερον ευρίσκονται. Και τούτο πόθεν; Από τους καρπούς της καταράτου φατρίας, την οποίαν επεριμέναμεν να σβήση με το σύστημα της νέας Διοικητικής Επιτροπής. Και τώρα βλέπομεν να ανάπτη πολύ περισσότερον.

Κύριε Ζαΐμη.

Επειδή και εκλέχθης άξιος από το Έθνος και ανεβιβάσθης εις τον βαθμόν της προεδρικής τάξεως, άκουσον και ενός στρατηγού λόγους, και πάρε αναγκαία μέτρα διά να βαστάξης το τιμόνι της ελληνικής επικράτειας, ως η περίστασις το απαιτεί και το όνομά σου δέχεται, και μην πλεχθής εις τας φατρίας, ότι η Ελλάς προσκυνά εις τον εχθρόν, και η επικράτεια ευρίσκεται εις μεγαλώτατον κίνδυνον. Πασχίσατε με ό,τι τρόπον εννοείτε διά την σωτηρίαν της, και αφήσατε τας φατρίας, ότι πρώτη αιτία της φατρίας έγινεν από αυτού και εμβήκε μια φλόξ, από την άκραν της Πελοποννήσου, ήτις και έφθασεν έως την άκραν της Ελλάδος. Τώρα πάλιν από αυτού γίνεται η αιτία και θα έμβη (ο μη γένοιτο) μια φλόξ από την Ελλάδα και θα φθάση έως την άκραν της Πελοποννήσου. Πασχίσατε, διά όνομα του Θεού, διά το συμφέρον της πατρίδος, διά να μη παραδοθή εις απώλειαν τόσος λαός, και όψεσθε.

Σεβαστή Διοικητική Επιτροπή! Τούτο είναι το πρώτον και ύστερον γράμμα μου, επειδή γνωρίζω ότι όχι μόνον δεν εισακούομαι, αλλά και περιπαίζομαι. Ότι ο άνθρωπός μου είχε τόσον καιρόν αυτού, με το σήμερον και αύριον και δεν εστάθη τρόπος να μου δώσετε πέντε χιλιάδες γρόσια, από εκείνα όσα εξ ιδίων μου εξώδευσα διά να αναπληρώσω την στρατιωτικήν μου χρείαν. Πλην τα δίδετε εις μέρη πάντα άχρηστα. Σας ευχαριστώ.

Παρακαλώ όμως τον Θεόν οπού το έθνος μας να είναι καλά και να χρειασθείτε και τον Καραϊσκάκη, τον οποίον τότε τον βλέπετε. Περισσότερον δεν εκτείνομαι, αλλά μένω με το βαθύτατον σέβας.

Τη 6 Μαΐου 1826 εκ του στρατοπέδου Κραβάρων

Ο ευπειθής και πρόθυμος πατριώτης **Καραϊσκάκης**

ΥΓ: Τελειώνοντας το γράμμα, έφθασαν γράμματα και μπουγιουρδιά από την Ρούμελην προς τους κατοίκους και προς τους καπεταναίους διά να προσκυνήσουν, διά το οποίον από μεν τους καπεταναίους υποψία δεν είναι, επειδή δεν προσκυνούν, από δε τους κατοίκους έχω υποψία ότι ημπορεί να προσκυνήσουν. Και να που εμείς καταντώνμεν κλέπτες. Τούτο με κανέναν τρόπον δεν ημπορούσαν οι κάτοικοι να κάνουν, αν εμείς είχομεν τα μέσα του πολέμου».

Ετι μας είπον την Τρίτην εις τας τέσσαρας του παρόντος εβγήκεν ο Κεχαγιόμπεης από το Μεσολόγγι με έξι χιλιάδες διά τον Έπακτον και από εκεί διά Σάλωνα. Διά τούτο ας λάβη τα αναγκαία μέσα η Σεβαστή Διοικητική Επιτροπή οπού όσον ογλήγορα να μας προφθάση με δυνάμεις εφοδιασμένας με όλα τα του πολέμου αναγκαία εφόδια, και περισσότερα διά να λάβωμεν και ημείς και τότε γίνεται η απαιτούμενη ανθίστασις εις τον εχθρόν, και δεν ημπορεί να προσωρήση μήτε να βλάβη μάλιστα ημείς κερδίζομεν.

Όχι όμως και αν αι δυνάμεις δεν μας προφθάσουν, αλλ' ούτε εφόδια, τότε η Πελοπόννησος κινδυνεύει πολύ περισσότερο. Αι δυνάμεις του εχθρού είναι πολλά ολίγες, αι μηχανές του όμως είναι πολλά φοβερές διά το προσκύνημα, οπού επλάνησε όχι μόνον τον απλόν λαόν, αλλά και μερικά άρματα. Περί τούτου ας παρθούν αναγκαία μέτρα ότι το κακόν δεν είναι ολίγον.

Ειδοποιώ την Σεβαστήν Διοικητικήν Επιτροπήν και τους αξιωματικούς οπού ευρίσκονται υπό την οδηγίαν μου, οίτινες είναι οι ακόλουθοι:

Νικολός Τζαβέλας, Δήμος Τζέλιος, Μακρής (Χρήστος) Αποκουρίτης, Γιαννάκης Στάικος, Θανάσης Κρικοχωρίτης, Γιαννάκης Σουλτάνης, Νικολός Μπουρμπουτζιώτης, Βασίλης Πάτζης, Κώστας Καπογιωργάκης, Στάθης Λειβαδίτης, ο νταϊφάς και στρατιώτες του Φώτη Κουσουρή.

Όλοι είμεθα έως χίλιοι διακόσιοι, όμως ψωμί χαψιά δεν έχομεν και δυστυχούμε».

[ΓΑΚ: Διοικητική Επιτροπή, φάκ. 178 (131)]

φίλοι Σπυρίδων! αδελφοί!
 (Circular stamp: ΔΕΚΕΤΗ 131, ΓΑΚ)
 Η εφημερίδα... (The newspaper...)
 ... (The text continues with a detailed account of the author's situation and the state of the Greek nation at the time.)

... (The text continues from the previous page, discussing the political and military challenges facing Greece.)
 ... (The text concludes with a call to action and a signature.)

... (The text continues from the previous page, discussing the political and military challenges facing Greece.)
 ... (The text concludes with a call to action and a signature.)

Επιστολή του Γεωργίου Καραϊσκάκη στις 6 Μαΐου 1826, από το στρατόπεδο των Κραβάρων Ναυπακτίας, απευθυνόμενη προς τη Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος. [ΓΑΚ: Διοικητική Επιτροπή, φάκ. 178 (131)]

Αυτό το γράμμα του Καραϊσκάκη προς τη Διοικητική Επιτροπή, αναντίρρητα είναι βαρυσήμαντο, υπεύθυνο, διακατέχεται και από πατριωτικό χρέος, αλλά και δυναμισμό και πάνω απ' όλα εκφράζει την αγωνία ενός ταλαιπωρημένου λαού και μάλιστα υποδεικνύει στην κυβέρνηση και μέτρα εθνικής σωτηρίας, όπως αποφυγή φατριών και ενίσχυση των υπό των οπλαρχηγών στρατιωτικών δυνάμεων. Μάλιστα προσφέρεται — έμμεσα — και όχι σε

ευνοϊκή εποχή, για να δρέψει τιμές, αλλά και να υπηρετήσει την πατρίδα στην πιο κρίσιμη καμπή της.

Και η Διοικητική Επιτροπή από το Ναύπλιο στο οποίο και εδρεύει, απαντάει στις 20 Μαΐου 1826 προς τον αοίδιμο Καραϊσκάκη, ως ακολούθως:

«Η Διοίκησης έλαβε προλαβόντως την διά ιδιαιτέρας σας γραφής γνώμην Σας και με την απορίαν της επαπαράτηρσε τας υπονοίας Σας και τον τρόπον της εκφράσεώς Σας, καθ' όσον ο μόνος σκοπός της και μόνη εργασία της είναι η συγκέντρωσις και η ομόφωνος σύμπραξις των ελληνικών όπλων και η αναγκαία προμήθεια. Εξακολουθείτε τα χρέη σας με τον συνήθη Σας πατριωτισμόν και να ιδεάζετε την Διοίκησιν περί πάντων ώστε να δυνάμεθα ανταμειφθώσιν να σας βλέπει. Σας αποστέλλει και τα μέσα προς εκπλήρωσιν των χρεών σας». [ΓΑΚ : Διοικητική Επιτροπή, φ. 183, (39)].

Η πτώση του Μεσολογγίου δημιούργησε στη Δυτική Ελλάδα και στη Ρούμελη γενικότερα μια παραλυσία των πάντων. Γυμνοί και πανικόβλητοι οι κάτοικοι ένας μετά τον άλλον έτρεχαν στις αποκλείστρες για να σωθούν και άλλοι για να επιβιώσουν συμβιβάζονταν με τους Τούρκους ή προσκύνησαν σ' αυτούς και αρκετοί οπλαρχηγοί-αξιωματικοί τράβηξαν προς το Ναύπλιο που είχε την έδρα της η κυβέρνηση.

Ο Κων/νος Παπαρηγόπουλος χαρακτηριστικά για την υπάρχουσα κατάσταση στη Ρούμελη, μας ιστορεί τα παρακάτω:

«Οι κάτοικοι της Στερεάς Ελλάδος, περί τα μέσα του 1826 έτους, ουδεμίαν ουδαμού του ορίζοντος καθορώντες ακτίνα παραμυθίας, περιέπεσον εις την εσχάτην απελπισίαν. Η Στερεά Ελλάς διέκοιτο τότε όπως προ ολίγου το Μεσολόγγιον ως φρούριον μέγα και αχανές κατείχετο υπό μαχητών γενναίων, αλλ' οι μαχηταί ούτοι εστερούντο άρτου, και έτι μάλλον παντός άλλου εφοδίου. Η φρουρά του Μεσολογγίου εξωγονείτο τουλάχιστον υπό της ελπίδος, ότι, διασπάσασα τα εχθρικά χαρακώματα, θέλει εύρει τρόπον να συντηρήση εαυτήν και να εξακολουθήση τον υπέρ της ελευθερίας αγώνα, οι δε κάτοικοι της Στερεάς έβλεπον εκλιπούσαν και την τελευταίαν ταύτην προσδοκίαν».

[Κ. Παπαρηγόπουλου, Γεώργιος Καραϊσκάκης, σελ. 65, έκδ. 1867]

Οι δε προσπάθειες του Καραϊσκάκη υπήρξαν μάταιες στο να συγκρατήσει το στράτευμα των 1.200 ανδρών μαζί του, από το οποίο άλλοι έφυγαν, όπως π.χ. ο Γιαννάκης Στάϊκος, άλλοι προσκύνησαν στον εχθρό και άλλοι στα κακά χάλια τους να αναφέρουν μετά από τέσσερες μέρες αφότου αναφέρθηκε ο Καραϊσκάκης, τα παρακάτω:

«Σεβαστή Διοικητική Επιτροπή!

Η άκρα δυστυχία τούτων των επαρχιών, η ολόκληρος στέρησις του ψωμιού και το αδιάκοπον πέρασμα και στάσιμον των στρατευμάτων ανεφοδιάστων από εθνικής τροφάς, κατήντησαν τούτον τον λαόν εις άκραν αδημονίαν, ώστε απελπισμένες διάφορες φαμελιές έκλιναν τον αυχένα και επροσκύνησαν εις τους εχθρούς. Τούτο έδωσε μέγα θάρρος των εχθρών και ελπίδας, καθώς πληροφορούμεθα, και αποφάσισαν να κάμουν γενικόν κίνημα εναντίον τούτων των μερών από πολλά περάσματα. Είναι τρεις ημέρες οπου έφθασεν ένα εχθρικόν ορδί εις την θέσιν του Μερεφέντι, και εξοπίσω έρχονται και από τ' άλλα μέρη. Ημείς ενωθέντες αφού εβάλαμεν όλον τον κόσμον εις τες αποκλείστρες τους, εσυστήσαμεν τρία στρατόπεδα, προς αντίκρουσίν των, εν εις την θέσιν Βαρνάκοβας, εν εις την της Παπαδιάς και εν εις την του Πλατάνου, και ελπίζομεν εις την Θεϊάν Πρόνοιαν να μην τους αφήσωμεν διόλου να προχωρήσουν. Φοβούμεθα όμως μήπως η πείνα και η έλειψις πολεμοφοδίων μας διαλύση τα στρατόπεδα αυτά. Αι επαρχίες ταύτες είναι παντέρημες και αποθνήσκει ο λαός αυτών της πείνας, διό είναι και αδύνατον να μας βοηθήσουν από τροφάς.

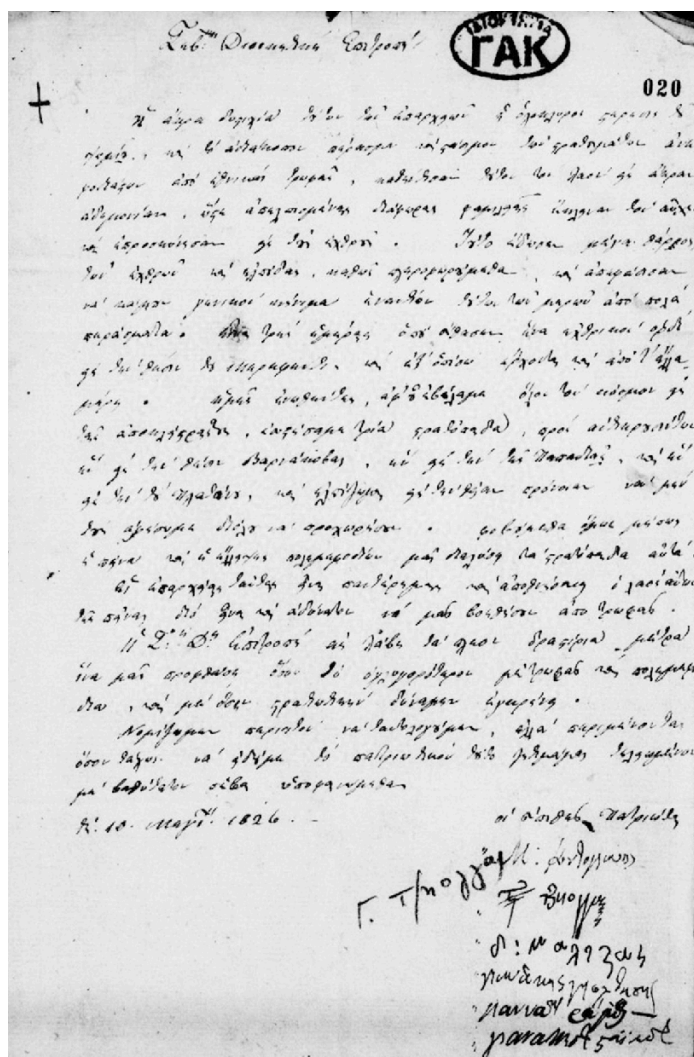
Η Σεβαστή Διοικητική Επιτροπή ας λάβη τα πλέον δραστήρια μέτρα ίνα μας προφθάση όσον το ογληγορώτερον με τροφάς και πολεμοφόδια και με όσην στρατιωτικήν δύναμιν εγκρίνει. Νομίζομεν περιττόν να ταυτολογούμεν, αλλά περιμένοντας όσον τάχος να ιδούμε το πατριωτικόν τούτο ζήτημά μας τελειωμένον. Με βαθύτατον σέβας υποφαινόμεθα.

10 Μαγίου 1826

Οι ευπειθείς πατριώται

Μήτσος Κοντογιάννης, Γεώργιος Τσιόγκας, Δήμος Σκαλτσάς, Γιαννάκης Γιολδάσης, Γιαννάκης Ράγκος, Γιαννάκης Στάϊκος ».

[ΓΑΚ: Διοικητική Επιτροπή, φάκ. 180 (20)]

Επιστολή προβεβλημένων οπλαρχηγών που υπογράφεται στις 10 Μαΐου 1826 από τους στρατηγούς Μήτσο Κοντογιάννη, Γεώργιο Τσιόγκα, Δήμο Σκαλτσά, Γιαννάκη Γιολδάση, Γιαννάκη Ράγκο και Γιαννάκη Στάικο. [ΓΑΚ : Διοικητική Επιτροπή, φάκ. 180, (20)]

Απ' αυτό το γράμμα των παραπάνω επιφανών Δυτικοελλαδικών οπλαρχηγών καθώς και το προαναφερόμενο του Καραϊσκάκη, αλλά και έτερο που υπογράφεται από μέλη της

διασωθείσης Φρουράς Μεσολογγίου που καταγράφεται πιο κάτω, δείχνει την τραγική μοίρα των άμαχων και μάχιμων που διαβιούσαν στην επαρχία.

Οι φωνές προς την κεντρική Διοίκηση, ήταν φωνές «βοώντων εν τη ερήμω» και κάθε διαταγή της κυβέρνησης καταντούσε δίχως πρακτικό αποτέλεσμα. Ιδού και η περί ης ο λόγος επιστολή των οπλαρχηγών της Φρουράς Μεσολογγίου που όδευαν για το Ναύπλιο και σας την παρουσιάζουμε αυτολεξεί, όπως την αλιεύσαμε στην αέναη έρευνά μας σε πρωτογενείς αρχειακές πηγές των ΓΑΚ.

«Την 12 του τρέχοντος από Δερβέκιστα αναφέραμεν τα έως τότε διατρέξαντα. Απ' εκεί ετραβήξαμεν διά εδού. Εις τον δρόμον απαντήσαμεν μεγαλωτάτας δυσκολίας. Ψωμί δεν εύρομεν πουθενά. Ο κόσμος όλος ετρύπωσε μέσα εις τας Σπηλιαίς.

Εμείς σκοτωμένοι, λαβωμένοι, άρρωστοι, πεινασμένοι, από άλλοι ταλαιπωρημένοι και τελείως γυμνοί, εχάσαμεν ακόμη και εν τρίτον από όσους διεσώθημεν από τον εχθρόν.

Φθάνοντες εδού δεν εύρομεν κατά δυστυχίαν και εις τούτην την χώραν ψωμί. Λοιπόν βιασμένοι από την πείναν απεφασίσαμεν να τραβήξωμεν εμπρός, όσπου να ημπορέσομεν να εύρωμεν τροφάς.

Εάν το έθνος γνωρίζη ότι εδουλεύσαμεν και χρησιμεύομεν εις το να δουλεύσομεν και εις το εξής πρέπει να μας προμηθεύσει, ως κάτωθεν:

Αον. Θέλομεν να ηξεύρομεν που έχομεν το υστερικόν καταφύγιον διά να αφήσωμεν τους λαβωμένους μας και ό,τι αναγκαίον έχει ο καθείς.

Βον. Τα μέρη, οπού πρέπει να μας δοθή το καταφύγιον διά να δώσωμεν θάνατον τιμημένον είναι τα τρία, η Κόρινθος, το Ναύπλιον και η Ύδρα.

Γον. Όποιον από αυτά τα τρία διορισθή, να εφοδιασθή από όλα τα αναγκαία διά δεκαοχτώ μήνας, ει δυνατόν και περισσότερον.

Δον. Να μας γένη εξοικονόμησις και διά μετρητά χωριστά απ' εκείνα οπού εδόθησαν εις τους απεσταλμένους μας, τα οποία και ακόμην δεν ελάβομεν, διά να παρηγορήσωμεν την δυστυχίαν των Στρατιωτών μας και του εαυτού μας, οπού εγυνώθημεν όλοι εξ ολοκλήρου.

Αφού το έθνος διορθώση τα ειρημένα τέσσερα άρθρα, όσοι διεσώθημεν από το πολυπαθές και αιματωζυμωμένον Μεσολόγγι, και οι άλλοι αδελφοί μας, οπού ήλθον από Σάλωνα και μας έδωσαν χείρα βοηθείας, είμεθα σύμφωνοι, ομογνώμονες και αχώριστοι, να χύσωμεν από μίαν φούχταν αίμα οπού έχομεν διαφεντεύοντας με το σπαθί εις το χέρι πίστιν και Πατρίδα.

Όχι και αυτά δεν γίνονται, παρακαλούμεν να μας γράψετε ανοικτοί, διά να πάρωμεν τα μέτρα μας. Ότι το Μεσολόγγι μας έμαθε γνώσιν και πλέον Γράμματα και λόγια χωρίς έργα δεν μας αναπαύουν. Το πολύ εις οκτώ ημέρας προσμένομεν τον πεζόν (ταχυδρόμον) με καθαράς και αληθινάς αποκρίσεις. Μένομεν με το προσήκον Σέβας.

Σάλωνα, την 23 Απριλίου 1826

Οι πατριώται

Κώστας Μπότσαρης, Γιώργος Α. Δράκος, Ναστούλης Νταγλής, Διαμαντής Ζέρβας, Γιαννούσης Πανομάρας, Πάσχος Κοσμάς, Γιωργάκης Μαλάμος, Δημήτριος Μακρής, Γεώργιος Βαλτινός, Γαλάνης Μεγαπάνου, Χριστόδουλος Χατζηπέτρου, Βασίλης Χασάπης, Νικόλαος Κασμομούλης, Χρήστος Τζιάνης, Νότης Μπότζαρης, Κίτσος Τζαβέλας, Γεώργιος Κίτσος, Χρήστος Φωτομάρας, Γιωργάκης Βάγιας, Κώστας Χορμόβας, Νάσης Κουτσονίκας».

[ΓΑΚ : Διοικητική Επιτροπή, φάκ. 174 (121α)]

Και κάτω από αυτές τις συνθήκες, ο Μεχμέτ Ρεσίτ Πασάς (Κιουταχής), επειγόμενος για το πάρσιμο της Αθήνας και το διάβα του στην Πελοπόννησο, εκμεταλλεύεται την κατάσταση που επικρατούσε στη Ρούμελη και χάριζε αφειδώς υποσχέσεις να μην πειραχτεί ο άμαχος πληθυσμός, αν προσκυνήσουν, ενώ στους οπλαρχηγούς να μοιράσει αρματολίκια, αν δηλώσουν υποταγή.

Και δυστυχώς, πολλοί Ρουμελιώτες έλαβαν την περίοδο αυτή αρματολίκια και άλλοι αρκέστηκαν να διαπραγματεύονται τα λεγόμενα καπάκια και να κερδίζουν χρόνο, όπως τούτο πολλοί το έπραξαν.

Έτσι, όταν στις 16 Απριλίου 1826 οι Τούρκοι Μπέηδες και Αγάδες (Βασιάρης-Ισμαίμπεης, Ιλμάτι Μίτζι, Μπεκήρ Τζογαδόρος, Ταχίρ Αμπάζης, Βαλιέρο Γιάτσης, Μουσταμπεης, Μπεκήρ Σερβάνη) έγραψαν στους Δυτικοελλαδίτες οπλαρχηγούς να προσκυνήσουν [ΓΑΚ : Διοικ. Επιτροπή, φάκ. 175 (58)]. Εκείνοι τους απάντησαν:

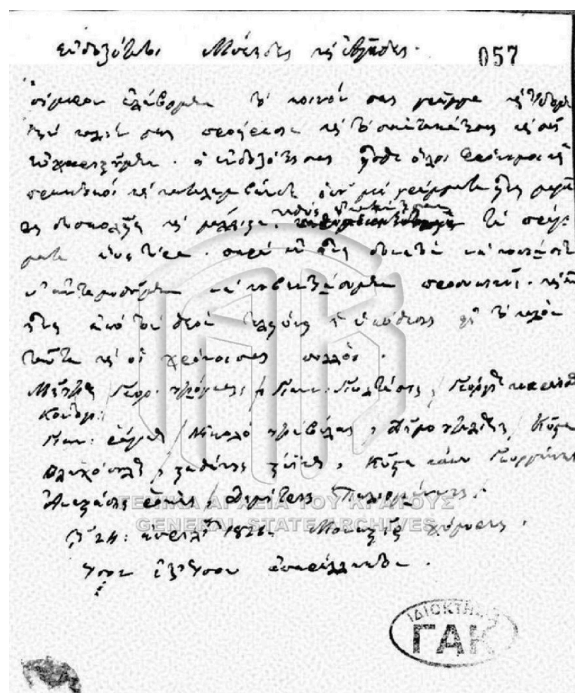
«Ενδοξότατοι Μπέηδες κι Αγάδες.

Σήμεραν ελάβομεν το κοινόν σας γράμμα και είδομεν την καλήν σας πρόθεσιν και το σαντακάκι σας (τούρκικη λέξη, ειλικρίνεια) και σας ευχαριστούμεν. Η ενδοξότης σας είσθε όλοι φρόνιμοι και πρακτικοί και καταλαβαίνετε οπού με γράμματα είναι μεγάλη δυσκολία και μάλιστα καθώς εκατήντησαν τα πράγματα έως τώρα. Παρά, αν είναι δυνατόν, να κοπιάσετε ν' ανταμωθούμεν και κουβεντιάσωμεν προσωπικώς. Κι αν είναι από τον Θεόν, τελειώνει η υπόθεσις εις το καλόν. Ταύτα και οι χρόνοι σας πολλοί.

Τη 24 Απριλίου 1826, Μοναστήρι Χόμορης

Μητζιος Κοντογιάννης, Γεώργιος Τζιόγκας, Γιαννάκης Γιολδάσης, Γεώργιος Καραϊσκάκης, Νικολό Τζαβέλας, Δήμο Τζέλιος, Κώστας Βλαχόπουλος, Σταθάκης Σταΐκος, Κώστας Καπογιωργάκης, Αναστάσης Ρόκας, Δημήτρης Παλιογιάννης».

[Διοικητική Επιτροπή, φάκ. 175 (57)]

Επιστολή των οπλαρχηγών προς τους Μπέηδες και αγάδες της Ρούμελης στις 24 Απρ. 1826, την οποία και υπογράφουν οι Μητζιος Κοντογιάννης, Γεώργιος Τζιόγκας, Γιαννάκης Γιολδάσης, Γεώργιος Καραϊσκάκης, Νικολό

Τζαβέλας, Δήμος Τζέλιος, Κώστας Βλαχόπουλος, Σταθάκης Στάικος, Κώστας Καπογιωργάκης, Αναστάσης Ρόκας, Δημήτρης Παλιογιάννης. [ΓΑΚ : Διοικ. Επιτροπή, φάκ. 175 (57)]

Ακολουθώντας οι παραπάνω Δυτικοελλαδίτες οπλαρχηγοί έστειλαν προς τη Διοικητική Επιτροπή (κυβέρνηση) αντίγραφο της απάντησής τους και την πληροφορούσαν:

«Σεβαστή Διοίκησης!

Από το αντίγραφο του γράμματος των Μπέδων και Αγάδων οπού περικλείωμεν βλέπει τα γραφόμενα. Έστειλαν πρέσβεις και τον Βασίλειον Μπαρλάν και Ηγούμενον Λιγοβιτσίου.

Βλέπετε και το αντίγραφο της αποκρίσεώς μας, την οποίαν απόκρισιν εκρίναμεν αναγκαίαν μόνον και μόνον εις το να ημπορέσωμεν να εμποδίσωμεν το κίνημα των εχθρών δέκα ή δώδεκα ημέρες και να γράψωμεν εις την Σεβαστήν Διοίκησιν όσον το ογληγορώτερον να μας καταφθάσετε με ζαχιρέν (τρόφιμα) και τζεπχανέν (πολεμοφόδια), ότι εις τούτας τας επαρχίας ούτε ψωμί ευρίσκεται ούτε ζωντανόν, ετελείωσαν όλα και στρατόπεδα χωρίς αυτά τα δύο είναι αδύνατον να βασταχθούν.

Να περιττολογούμεν εις την Σεβαστήν Διοίκησιν δεν είναι χρεία, αλλ' ας προφθάση όσον το ογληγορώτερον με ζαχιρέν και τζεπχανέν, και με ιμεντάτι (βοήθεια) όλους τους Ρουμελιώτας οπού ευρίσκονται εις Πελοπόννησον.

Όθεν απέρασαν εδώθεν οι αδελφοί μας οπλαρχηγοί από Μεσολόγιον, κοινή γνώμη απεφασίσσαμεν να ανταμωθόμεν εις Λιδωρίκι να ομιλήσωμεν περί πάντων, και πριν αναχθόμεν εκεί έφτασαν οι άνωθεν απεσταλμένοι εδώ και ο κόσμος επήρην μέγα τρόπον, ημείς δε διά να ενθαρρύνωμεν τον λαόν εχρειάσθη να εμποδιστούμεν από του να πηγαίνωμεν εις την αυτήν αντάμωσιν και εστάθημεν εδώ εις Κράβαρα, οπού ετοιμάζομεν τα ταμπούρια μας προς διευθέτησιν τούτων των επαρχιών.

Ο Στατηγός Σκαλτσάς θέλει σταθή εις την επαρχίαν του, οι άλλοι οπλαρχηγοί εις Σάλωνα, των οποίων όλων εγράψαμεν ιδεάζοντάς τους τα πάντα προς οδηγίαν των. Και περιμένομεν με πρώτον την στάλσιν των ζαχιρέδων, των τζεπχανέδων και του ιμιντατίου. Με σέβας μένομεν.

Τη 27 Απριλίου 1826 εκ Κραβάρων,

Οι πατριώται

Γεώργιος Τζόγκας, Κώστας Βλαχόπουλος, **Γεώργιος Καραϊσκάκης**, Δήμος Τζέλιος, Αναστάσιος Μόστρας, Γιαννάκης Γιολδάσης, Κώστας Καπογιωργάκης, Γεωργάκης Κ. Βελής, Γιαννάκης Ράγκος, Αθανάσιος Κρικοχωρίτης, Γιάννης Κοτρούπης, Νικολός Τζαβέλας, Νικόλαος Μπουρμπουζιώτης, Αναγνώστης Κώστας, Στάθης Στάϊκος, Δημήτρης Παλιογιάννης

Υ.Γ.: Είναι εδώ τα σώματα του Στάθη Στάϊκου και Δημήτρη Παλιογιάννη και υιοί Σιαδήμα».

[ΓΑΚ: Διοικητική Επιτροπή, φάκ. 175 (55)]

Πλην όμως είτε από ανέχεια και ασυμφωνία, είτε από οποιαδήποτε άλλη αδυναμία των οπλαρχηγών και της κυβέρνησης, η πραγματικότητα κατά τον ιστοριοδίφη-ερευνητή, Γιάννη Βλαχογιάννη, ήταν η εξής:

«Η Ρούμελη έχει παραλύσει στο διάβα του Κιουταχί. Τα γυναικόπαιδα παίρνουνε τα βουνά και τα Επτάνησα (Κάλαμος, Καστός, Ιθάκη, Μεγανήσι, Κεφαλλονιά) και στα χωριά όσες απόμειναν ψυχές βγαίνουν και προσκυνάνε». [Βλαχογιάννη, Άπαντα, τόμ. Β', σελ. 67].

Ο Καραϊσκάκης στο Ναύπλιο

Και δεν ήταν και λίγοι, όπως προείπαμε, οι επώνυμοι Δυτικοελλαδίτες οπλαρχηγοί που προσκύνησαν αναγκαστικά ή επίπλαστα στον εχθρό από τα μέσα του 1826 και μετά, όπως οι: Γεώργιος Τσόγκας, Γιαννάκης Ράγκος, Γιαννάκης Γιολδάσης, Ανδρέας Ίσκος, Ανδρίτζος Σαφάκας, Σωτήρης Στράτος, Μήτσος Κοντογιάννης, Βασίλης Μπαρλάς, Τάτζης Μαγγίνας κ.λπ.

Είδαμε προγενέστερα στην από 6 Μαΐου 1826 επιστολή του ο Καραϊσκάκης με την οποία έκανε αυστηρή πατριωτική σύσταση στον Ζαΐμη και αποκαλούσε την κυβέρνηση φατριακή.

Είδαμε να ζητούσε ψωμί και μπαρουτόβουλα για να συνεχίσει τον αγώνα κατά του Κιουταχί.

Δυστυχώς η Διοίκηση όχι μόνον δεν ενίσχυσε το σώμα του, αλλά έτεινε με τις ενέργειές της και να το διαλύσει. Διορίζει τον Μάιο του 1826 τον Γιάννη Γκούρα αρχιστράτηγο στην ανατολική Ελλάδα (Χρ. Σ. Βυζαντίου, *Φαβιέρος*, σελ. 140, εκδ. 1874) και τον Καραϊσκάκη τον ρίχνει στο επίπεδο των άλλων οπλαρχηγών της Δυτικής Ρούμελης (π.χ. Τσόγκας, Ράγκος, Γιολδάσης, Σιαφάκας, Στάικος, Βλαχόπουλος).

Κάτω από αυτές τις συνθήκες και αφού δεν υπήρχε ελπίδα να πετύχουν κάτι καλό στη Ρούμελη, ο Καραϊσκάκης θα κινηθεί για το Ναύπλιο στο οποίο ως γνωστόν έδρευε η Διοίκηση υπό τον Ανδρέα Ζαΐμη, ώστε να δει και να βεβαιωθεί από κοντά πως ακριβώς είχαν εκεί τα πράγματα.

Στο Ναύπλιο από τις 16 Μαΐου 1826 είχαν φθάσει τα πρώτα δυτικοελλαδικά στρατεύματα της Φρουράς του Μεσολογγίου, του Κώστα Μπότσαρη αλλά και πολλών Σουλιωτών και Στερεοελλαδιτών. Και τελευταίο δηλαδή στις 18 Ιουνίου 1826 και το σώμα του Καραϊσκάκη με 800 περίπου άνδρες.

Νίκος Θεοδ. Μήτσης

- Ιστοριδίφης - ιστορικός ερευνητής
- Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Κοινωνικής Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων